

In dit nummer:

- 435 Het prototype van de kerk (2)
J.D. Smit
- 436 Op weg naar een hereniging?
(3, slot)
J.M. Mudde
- 439 Palliatieve zorg, een doekje
voor het bloeden of mantel
der liefde?
Carin Wagenvoort-Valstar
- 441 Van waarheid en troost;
Nico ter Lindens nieuwe Bijbel
P.J. van Kampen
- 443 YFC 50 jaar!
D.A. Lagewaard
- 445 Kerk en landbouw
A.J. Maat
- 446 De eekhoorn
Jeannette Westerkamp-Stegeman

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Heerlijk verre heidenen

waar de predikant Psalm 79 op gaf. Het was de eerste zondag na de Duitse inval: "Getrouwe God, de heid'nen zijn gekomen. Zij hebben stout uw erfland ingenomen". Hij glunderde iedere keer als hij het vertelde. De ultieme geestelijke verzetsdaad. Nu de Duitsers alleen nog als bondgenoten de grens passeren, zijn de heidenen weer ver weg. Wees eerlijk: toen de dominee over die 'arme heidenen' sprak, kwamen er honderdduizend Tutsi's en een half miljoen Hutu's in gedachten op uw netvlies. Even vergeten dat de katholieke missie daar al veel werk heeft verzet. Alleen als u in de zendingscommissie zat

Het zijn dus besneden heidenen

dacht u aan Soembanezen, Zulu's of Bengalen. Met die heidenen hebben we te doen. Vervolgens zenden we predikanten naar hen toe. We willen die volken bereiken. De predikant gaat op taalcursus. Zijn gezin leert hitte-bestendig samenleven en de uitzendende gemeente leert van een ver land. Zeker, het valt niet mee om in te burgeren. Je wordt nooit Masai met Masai's en Zulu met Zulu's, maar we helpen hen.

Soembanees om de hoek

Nu hebben wij grappig genoeg ook Amalekieten, Ismaelieten, Soennieten en waarschijnlijk zelfs nog verre familie van Soembanezen in de buurt wonen. Dat ruik je, want ze eten geen boerenkool. Bovendien hoor je dat, want de moeders roepen hun kinderen in onverstaanbare klanken. Het grappige is dat zij waarschijnlijk bijna allemaal besneden zijn. Althans die Soenniet, Amalekiet en Ismaeliet. Die laatste zeker. Het zijn dus: besneden heidenen. En ik

moet eerlijk toegeven: hun groentewinkel in de Weimarstraat mag dan op zondag open zijn, de spullen liggen er keurig bij. U begrijpt dat ik begon te aarzelen onder de preek van dominee 'Kras-op-de-plaat'. Ik vroeg me af: welke zendeling bekommert zich eigenlijk bij ons om de besneden heidenen in ons land? Een jonge deeltijd-predikant werkzaam onder de prostituées. We hebben vrijwilligers die kinderen opvangen en we hebben Gospel for Guests. Ik zag wel een zwarte katholieke priester in onze buurt scharrelen. Voor een programma over integratie van moslims in Nederland belde ik onlangs iemand in Rotterdam-Delfshaven De heer Beukema, werkzaam voor de Inwendige Zendingbond van de Hervormde kerk. "Is er bij u sprake van gettovorming van minderheden?". Ik vroeg het, wetende dat het een bevestigend antwoord zou worden. Zijn antwoord: "Ja, met name christelijke gettovorming. Je kunt het zo zeggen, de blanke midden-klasse christenen schuilt bij elkaar. In plaats van dat de gemeente net als de buurt van wit naar zwart verkleurt, daar vertrekken de blanke mensen met een midden-inkomen naar een keurige buurt van Capelle".

Achtertuin

Wie blijft achter voor die besneden heidenen? In Nederland lopen Afrikaanse zendelingen rond die hier het Evangelie brengen. Ik hoop dat ooit een Nederlander hun voorouders op het goede pad heeft gezet. Dan krijgen we die investering nu met geestelijke rente terug, want de Afrikaanse swing hebben we vast niet geëxporteerd. Die krijgen we er als gave op toe. Maar hoe lang moet het nog duren voor we zelf predikanten in onze eigen wijken onder allochtonen

Vervolg op pagina 2

Hildebrand Bijleveld, Den Haag.

De dominee huiverde even op de kansel. Hij sprak over de 'heidene'. Ik meen op Soemba. Maar het kan ook donker Afrika zijn geweest. Verre heidenen in ieder geval. En ik stelde mij daar een negride type bij voor, geen botje door de neus, maar toch zeker wel met gigantische oorringen die zijn oorschelp doen uitzakken. Omdat de inhoud van de preek een beetje het bekende gevoel van 'die-kras-op-de-plaat' gaf, dwaalden mijn gedachten af. Eerst naar het tafereeltje bij ons aan tafel, waar mijn vader en moeder met zes zonen rond de stampot-boerenkool zaten. De eerste ronde werd zorgvuldig door vader bediend. De tweede ronde werd ingeleid door de snelste eter die op eigen initiatief de pollepel greep. Op dat moment klonk de dreigende vraag: "Zijn wij hier een stelletje onbesneden heidenen of kunnen we nog even fatsoenlijk op elkaar wachten?".

Zendingsbusje

Dat verkleinde even de kloof tussen de verre heiden en de nabije broer die graaiend naar de stampot greep. Maar tegelijk was hij ook onwettelijk ver weg. Heidenen stonden op een plaatje aan de buitenkant van ons zendingsbusje voor Biafra. Opa had een veel concreter beeld van de heidenen. Hij had daar geen verre gedachten bij. Hij verhaalde van de gereformeerde kerk van Ee

Veertiendaagse uitgave van de
gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
A. Hartkamp
J.J. Lakerveld
Drs. P.J. van Kampen
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 0513-620476
Telefax: 0513-627036.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

A. Hartkamp,
Groenord 92,
2401 AG Alphen aan den Rijn.
Telef./telefax 0172-445872.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 0180-320205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min.
f 25,- contributie op bovenstaand
gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van
abonnementen uitsluitend bij de
administratie. Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts per 31
december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot
15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 68,- per jaar of f 38,- per half jaar.
Voor studenten f 34,- per jaar.
Buitenland f 112,- per jaar of f 124,- per
luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 68 ct. per mm. bij 45 mm. breed
(excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30
uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor
verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar Nedag,
t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 0342-410760, fax 0342-492542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op
gerecycled papier.

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van
iedereen, die niet op de gebruikelijke
manier kan lezen, uitgegeven op
geluidscassette en/of in braille
of grootletter. Informatie en opgave:
CBB, Christelijke Bibliotheek voor
Blinden en Slechthzienden, Postbus 131,
3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

ISSN 0030-3356

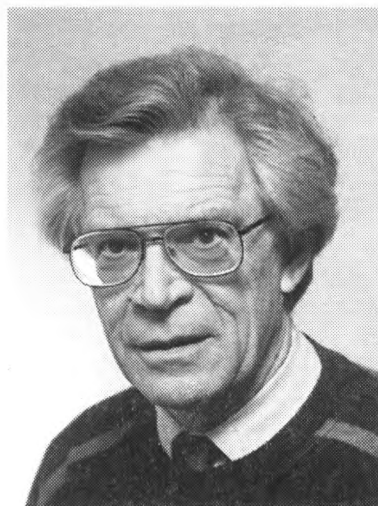
Vervolg van pagina 1

zending laten bedrijven? Ik geloof dat
wij nu voor twee kwartjes per ziel (en
veel vrijwilligers) klaar zijn met Evange-
lie en Moslims. Bereiken we daar ons
zendingsveld in de achtertuin mee?
Misschien hebben we ons neergelegd
bij het profiel van de blanke midden-
klas kerk, met zelfs een boven modaal
inkomen en een behoorlijk hoog oplei-
dingsniveau. Maar het is met zo'n
30.000 Nederlands Gereformeerden en
een miljoen islamieten, hindoe's en
andersgelovigen in ons land toch een
vreemde verhouding. Ik kan u zo een
paar blanke voorgangers noemen die
imam (islam-voorganger) zijn geworden.
Toch staan er – voorzover mij bekend –
bij ons nergens nog alloctonen op de
kansel. Wat zegt u, ze zitten niet eens
bij ons in de kerk?

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang.
Opgave: telefoon 0513-620476; tele-
fax: 0513-627036; E-mail:
kmuller@epsilon.nl

20 nov.	Najaarsvergadering
St. EmeritaatsVoorziening,
Jeruzalemkkerk te Utrecht;
19.30 uur
23 nov.	Willow Creek Nederland,
regiodag West te Amster-
dam; info: 079-3410789
30 nov.	Landelijke Ouderlingen-
conferentie te Utrecht
30 nov.	Willow Creek Nederland,
regiodag Midden te Zeist;
info: 0348-411695
19 apr. '97	Regionale Ontmoetings-
dag CG-NG te Hoogeveen

T. Hoekstra opgevolgd door J.J. Lakerveld

Sinds april 1982 – ruim 14 jaar geleden –
maakt de heer T. Hoekstra uit Zwolle deel
uit van de redactie van ons blad Opbouw.
Aan die periode is nu een einde gekomen.
De heer Hoekstra acht – vanwege leeftijd
en gezondheid – de tijd gekomen nu terug
te treden en plaats te maken voor een
opvolger.

Graag betuigen we hier publiek onze
dankbaarheid voor de inzet, die de heer
Hoekstra voor ons blad heeft getoond. Niet
alleen door regelmatig in Opbouw te schrij-

ven, maar ook door met de overige redactieleden en het bestuur mee te denken
over het beleid dat ten aanzien van Opbouw gevoerd zou moeten worden.
Binnen de redactie hebben we de heer Hoekstra leren kennen als een 'oprijchte'
Fries, die met een zekere vasthoudendheid zijn gedachten en opvattingen naar
voren wist te brengen. Soms ook wel vanuit een opgelopen kerkelijke verwond-
heid.

Hoekstra's aftreden betekent niet dat hij geen bijdragen meer voor het blad zal
leveren. We hopen nog regelmatig van zijn pennenvruchten te mogen genieten.
Geve de Here hem daarvoor ook de noodzakelijke kracht en gezondheid! Het ga
u en uw vrouw goed!

In de plaats van de heer Hoekstra heeft het bestuur de heer J.J. Lakerveld uit
Emmeloord in de redactie benoemd. De heer Lakerveld is bepaald geen onbe-
kende in NG-Nederland.

Evenals zijn voorganger is ook de heer Lakerveld afkomstig uit het voortgezet
onderwijs en bekend met de Nederlandse literatuur. Als leraar Nederlands was
hij tot voor kort verbonden aan de Chr. Scholengemeenschap te Emmeloord.
Meerdere malen hebben de lezers al kennis kunnen maken met door hem
geschreven artikelen.

Redactie en bestuur zijn blij dat de heer Lakerveld bereid is gevonden tot de
redactie toe te treden. Van harte welkom!

Bestuur en redactie

Het prototype van de kerk (2)

Kerk zijn volgens Mattheus 10

J.D. Smit, Apeldoorn

Vanuit het lezen van Mattheus 10 zagen we:

1. De kerk staat in dienst van de ontferming van God over deze wereld, (Matth 9:36).
2. Kerk-zijn bestaat wezenlijk in het je laten roepen door Jezus, je laten verbinden met Jezus, en het je laten zenden door Jezus. (Matth. 10:1-5).
3. Het hart van het kerk-zijn wordt gevormd door een radikaal engagement in het heil dat God in Jezus Christus geeft. (Vs 7)

Nu lezen we verder.

Het teken van de armoede

„Om niet hebt gij het ontvangen, geef het om niet. Voorziet u niet van goud of zilver of koper in uw gordels, van geen reiszak voor onderweg, geen twee hemden, geen sandalen, geen staf, want de arbeider is zijn voedsel waard.” (vs 8b-10) De leerlingen worden gezonden. Wat mogen ze meenemen onderweg? (Bijna) Niets. Alles wat je normaal voor een reis meeneemt om in je levensonderhoud te voorzien en je te beveiligen, moet je thuislaten volgens Jezus. Zelfs normale dingen als sandalen en een staf. Dat is natuurlijk een extreme eis van Jezus.

Maar dit extreme duidt erop, dat het een teken is. Een teken van volstrekte afhankelijkheid. Zelfs de schijn moet vermeden worden, dat hier niet God werkt, maar mensen hun zaak drijven. De arbeider is zijn loon waard: Góð zal je belonen. Zelfs de schijn moet vermeden worden, dat het evangelie op een of andere wijze in dienst staat van materieel gewin. Het evangelie is gratis. Gratis gekregen, gratis gegeven. Je wordt er niet rijk van, maar tóch kun je ervan uitdelen. Daarom behoort de kerk het teken van de armoede te voeren. Vanwege haar geloofwaardigheid. Misschien is in een rijke en cynische samenleving, waarin men het zich eigenlijk niet eens meer voor kan stellen, dat iemand om een ander geeft zonder verborgen eigenbelang, déze armoede nog een taal, die men verstaat. „Ik heb niets, en toch heb ik alles. Ik ben niet rijk, en tóch gelukkig.”

Hoe geloofwaardig zijn we?

Wij spreken over de liefde van God. Belangeloze liefde. Maar de kerk heeft zich in de geschiedenis maar al te vaak laten leiden door de belangen die ze inmiddels in de wereld had opgebouwd. (Slavenhandel, houding van de kerk in het sociale vraagstuk, kerk als grootgrondbezitter en beheerster van fondsen, als garant van een dubieus of zelfs onrechtvaardig publiek bestel). We moeten dus niet verbaasd wezen, als mensen enigszins geprikkeld informeren naar de verborgen agenda van de verkondiger: Waar is het je nu werkelijk om te doen: om mij of om jezelf, of je eigen organisatie? De vraag is niet of men terecht zo reageert. De vraag is wel: wat doen wij om duidelijk te maken, dat het in het kerk-zijn wéerkelijk om iets van God gaat, en niet om iets van mensen? Welke taal spreekt ons kerkgebouw met bijbehorende parkeerplaats voor de bijstandsmoeder in de flat van tegenover? Welke boodschap gaat uit

*het overschrijden
van een drempel
is een belangrijk
gebeuren in
het koninkrijk
van God*

van onze kleding? Van onze huizen? Van onze welstand. Van onze levensstijl? Hoe geloofwaardig zijn we? Vraag: zou er terwille van onze geloofwaardigheid, juist in een samenleving als de onze, in de kerk niet iets moeten zijn van een teken-achtig afstand doen van welvaart en welstand?

Een teken van trouw

„...Blijf daar tot uw vertrek” (vs 11) Jezus draagt zijn leerlingen op om in te gaan in de huizen van de mensen. „Kies een goed adres uit om te verblijven”, zegt Jezus. Een plaats waar men bereid is je te ontvangen. Als je zo'n adres gevonden hebt blijf daar dan ook. Als een teken van je trouw. Als je halverwege je verblijf in de stad naar een ander onderkomen omziet, denkt de eerste wellicht: „Ben ik niet goed genoeg?”. Blijf op het eerste adres, ook om alweer alle schijn te vermijden, dat je het aardigste verblijf uitzoekt, dat je

krijgen kunt. Het koninkrijk breng je niet zozeer door 'huis aan huis' te gaan en een boodschap achter te laten, maar door deel te nemen aan het leven van je gastheer. Om zo in het alledaagse leven (de vredegroet!) het koninkrijk te brengen.

Het huis

'Huis' staat voor 'leefwereld'. Het huis is de plaats waar mensen geboren worden, opgroeien en opvoeden, arbeiden, liefhebben en sterven. Juist in de huizen wordt de nood van het leven gevoeld, de last van het kwaad gedragen. Juist in de huizen wordt er geworsteld met de grote religieuze vragen. Met name het leven in de huizen schermt men zoveel mogelijk af voor anderen en voor God. Daarom wordt vandaag juist in de huizen zo mateloos geleden. Hoe bevrijdend zou het kunnen zijn, als er iemand het 'huis' binnenkomt wiens welgemeende vredegroet ook werkelijk vrede brengt („...zo kome uw vrede daarover...” vs 12) Misschien moeten we de opdracht van Jezus om de huizen van onze naasten binnen te gaan, vandaag letterlijker nemen, dan we altijd dachten.

Zegenspreuk

Waar is de kerk? Niet alleen maar daar, waar zij samenkomt om zich te laten verbinden aan Jezus Christus. Zij is óók daar waar mensen als u en ik de drempel overschrijden van het huis van onze buurman/vrouw, collega, broeder of zuster. Elke keer als u de drempel over gaat van het huis van uw naaste, of van uw broeder of zuster, of van uw collega, dan doet u dat als geroepene en gezondene. Wanneer u zich aan Christus hebt laten verbinden, dan is Christus zelf daar op bezoek: „Wie u ontvangt, ontvangt mij...”. Dan vindt daar een wezenlijk stukje kerk-zijn plaats. De joden hebben voor heel veel dagelijkse dingen een zegenspreuk. Op die wijze heiligen ze hun leven. Zo bestaat er ook een zegenspreuk voor het betreden van een huis. Wij zouden er óók een gewoonte van kunnen maken om, voordat we een vreemd huis betreden, voor onszelf een gebed uit te spreken: „Heer, ga met mij mee en werk door mij heen”. Een 'rite de passage'. Want het overschrijden van een drempel is een belangrijk gebeuren in het koninkrijk van God.

Op weg naar een hereniging?

(3, slot)

J.M. Mudde, Enschede

Ruim twee jaar geleden verscheen er in het opinieblad 'Koers' een interview met drs. H. de Jong, waarin hij enkele uitspraken deed, die velen schokten. „De Bijbel valt niet samen met Gods Woord”, en „De Bijbel is niet Gods Woord, maar in de Bijbel vinden we Gods Woord”, zei hij. En ook: „Eigenlijk zouden we eens op moeten houden met dat eeuwige 'gereformeerde gezeur over het schriftgezag'.” Het zijn m.n. deze pregnante uitspraken geweest, die de synode van Berkel ertoe deed besluiten om het landelijke gesprek met onze kerken stop te zetten: openlijke schriftkritiek zou getolereerd worden.

Wie hoopt op en bidt voor een hereniging van de GKV en de NGK, kan niet om dit verwijt heen. Wat doen we ermee? Twee weken geleden deed dr. B. Wielenga in *Opbouw* de volgende suggestie: „Ik wil eens hardop zeggen dat De Jong, geliefd en voorstaanend als hij onder ons terecht is, in onze kerken duidelijker moet worden tegengesproken op dit aangelegen punt, willen we tenminste het gebed om kerkelijke eenheid serieus nemen.” Ik ben om verschillende redenen niet zo gecharmeerd van deze suggestie. Als iemand De Jong wil tegenspreken – een ieder voele zich daarin vrij! – dan moet hij dat doen uit zorg voor de eigen kerkelijke gemeenschap en niet omdat het goed is voor ons contact met de GKV. Een belangrijker bezwaar echter is, dat collega Wielenga de situatie binnen de GKV m.i. niet helemaal goed taxeert. Slechts in schijn staat hetgeen ds. De Jong over de Heilige Schriften schrijft mijlenver bij onze vrijgemaakte broeders en zusters vandaan. Mijn vorige artikel signaleerde ik vormen van exegetische binnen de GKV, die vroeger zeker als 'schriftkritisch' zouden zijn afgedaan. Hoezeer de visie op de Heilige Schrift binnen de GKV aan het veranderen is, werd Zaterdag 2 november krachtig bevestigd door

een artikel van prof. Ohmann in het *ND*, waarin hij schrijft, „dat discrepanties en feilen in de Bijbel zich niet laten ontkennen.” Wie zich nog de zee van vrijgemaakte kritiek herinnert die ds. De Jong ruim vijftien jaar geleden over zich heen kreeg toen hij om precies deze reden sprak van 'een rand van onzekerheid' aan de Schrift, ontkomt niet aan de conclusie, dat de schriftbeschouwing binnen de GKV wéérkelijk aan het veranderen is. Gegeven deze situatie dienen we de eenheid dan ook niet door krampachtig aan te tonen hoe dicht wij – ondanks De Jong – bij de GKV staan, maar door te laten zien, hoe dicht zij ons – inclusief De Jong! – inmiddels genaderd zijn! Daarmee ben ik in deze artikelenreeks bezig. En deze keer wil ik laten zien, dat het directe beroep op de Heilige Schrift in gevoelige ethische kwesties óók binnen de GKV steeds problematischer aan het worden is.

Hetzelfde krachten- en vragenveld

De GKV bevinden zich in hetzelfde krachtenveld als de NGK, het krachtenveld van onze moderne samenleving. Juist de meest ingrijpende beslissingen die de vrijgemaakte synodes de

De GKV bestaan net als de NGK uit verregaand geëmancipeerde mensen

laatste jaren genomen hebben, staan niet los van de ontwikkelingen in die samenleving. In het besluit de ouderling de gemeente de zegen op te laten leggen na een leesdienst, tekent zich het wegvallen van een standensamenleving, waarin de dominee tot de notabelen behoorde, af. En van het besluit van de synode van Ommen 1993 om vrouwen stemrecht te verlenen bij ambtsdragersverkiezingen geldt, dat het ondenkbaar is, zonder de emancipatie van de vrouw in onze samenleving. De doorwerking van de emancipatie in vrijgemaakte kring heeft zelfs geleid tot een nieuw huwelijksformulier! Het formulier van 1981 gaat nog uit van het volgende rolpatroon: „Brui-

degom wees trouw in de uitoefening van uw *beroep*, zodat u in staat bent uw gezin te onderhouden ...”. „Bruid, ... wees uw man tot hulp, en zorg ook goed voor uw *gezin* ...”. Deze rolverdeling wordt verantwoord met een verwijzing naar 1 Tim.2:8-15, waar over de vrouw onder andere staat geschreven: „... zij zal behouden worden, kinderen ter wereld brengende ...”. Mogelijk hadden de opstellers ook nog Tit. 2:5 in gedachten, alwaar de jonge vrouwen worden vermaand huishoudelijk te zijn. In het alternatieve formulier staat te lezen: „Draag *samen* de verantwoordelijkheid en de zorg voor uw gezin en zet u ervoor in ook anderen te helpen.” De reden van deze bijstelling ligt voor de hand. Ook in vrijgemaakte kring is het klassieke rolpatroon geen vast patroon meer ... Ik vraag me echter wel af: hoe zit het nu met 1 Tim. 2:15 en Tit. 2:5?

Uit alles blijkt, dat de GKV net als de NGK bestaan uit mensen van deze tijd, verregaand geëmancipeerde mensen. De GKV zijn zich dit overigens ook terdege bewust. Maar als er tegenwoordig één gegeven is, dat ons in alle kerken de Schriften doet lezen en herlezen, dan is het de veranderde man-vrouw verhouding wel. De doorwerking van de emancipatie brengt ons voortdurend in botsing met de wijze waarop we de Schriften altijd verstaan hebben. Het gevolg is een worsteling met de schriftgegevens, óók in de vrijgemaakte kerken. En zoals bij ons vele rapporten zijn geschreven over de vrouw in het diakenambt, zo schreven de vrijgemaakten er vele over het vrouwenstemrecht in de kerk. Wij bevinden ons dus ook in hetzelfde vragenveld. En allebei willen we binnen dit krachten- en vragenveld *bijbels* blijven, écht *bijbels* blijven. Maar wat is *bijbels*? Die vraag komt steeds nadrukkelijker op ons af.

Stemrecht voor zusters¹

Ik wil dit illustreren aan het besluit om zusters stemrecht te verlenen bij ambtsdragersverkiezingen. Hierom werd binnen de GKV al decennialang gevraagd. Het werd óók decennialang tegengehouden met een beroep op de Schrift. De redenering luidde: stemmen is spreken, een vorm van *bindend* spreken, van *beslissend* spreken zelfs.

De vrouw echter heeft in de gemeente te zwijgen – zie 1 Cor. 14:34-36 en 1 Tim. 2:11vv – en aangezien zij ook onderdanig dient te zijn, kan haar middels stemrecht geen gezag of zeggenschap verleend worden. Een redenering die staat als een huis.

Het is boeiend om te zien hoe onze broeders eruit gekomen zijn. Hoewel, zijn ze eruit gekomen? Een cruciaal moment in de gedachtenontwikkeling van de synode is, dat in tegenstelling tot hetgeen altijd beweerd werd, stemmen wel een vorm van spreken, maar *geen* vorm van *gezaghebbend* spreken is. De verkiezing geschiedt immers volgens een door de kerkenraad vastgestelde procedure, en de regeermacht binnen de gemeente blijft gewoon in handen van de kerkenraad. Hiermee vervalt een belangrijk bezwaar tegen het vrouwenstemrecht, al is daar een in mijn ogen wel erg spitsvondige redenering voor nodig. Maar 1 Cor.14 en 1 Tim.2 dan? Als stemmen een vorm van spreken is, hoe zit het dan met dat zwijgen? Bij 1 Cor. 14:34-36 merkt de commissie op: Hier is geen sprake van een algemeen zwijgverbod – vergelijk namelijk 1 Cor.11:5 –, hier wordt alleen uitgesproken, dat vrouwen niet mogen meedoen aan het openbare debat waarin de profetie *kritisch* getoetst wordt. Dat beoordelende spreken – wie dat doet staat boven de spreker – is slechts aan de mannelijke oudsten voorbehouden. Bij 1 Tim. 2:11vv merkt de commissie op: En vrouw mag wel leren, maar het *leidinggevende* leren is haar niet toegestaan. Kort samengevat: stemmen is een vorm van spreken, maar omdat het echter geen vorm van gezaghebbend spreken is, is vrouwenstemrecht niet in strijd met de Schrift. Het moet gezegd: opnieuw een redenering die staat als een huis.

Klopt het schriftberoep?

Maar klopt het? Klopt het met de doorgaande lijn in de Bijbel, namelijk dat de man het hoofd is van de vrouw? Het is een vraag die de synode zich zó niet gesteld heeft. In het rapport merk ik er althans niets van. Zou ze dat wel gedaan hebben, dan waren er volgens mij problemen gerezen. Waar het bij dit stemrecht om gaat, is, dat zusters in de gelegenheid gesteld worden *voor zichzelf* te spreken. Ze mogen naast hun echtgenoot -als ze die hebben- gaan zitten *in de poort*, om het zo te zeggen. Ze mogen hem ook tegen spreken als ze willen. Nu vinden wij dat helemaal niet erg, wij zijn twintig-

ste eeuwse mensen, maar het is toch niet wat de apostel in gedachten had, toen hij zijn voorschriften gaf. Wanneer we het bijbelse spreken over het hoofd zijn van de man bekijken, dan ligt een andere gedachtengang veel meer voor de hand. Eén van de aspecten van het hoofd zijn is, dat mannen hun vrouw vertegenwoordigen, representeren. Zoals Christus, ons Hoofd, ons representeert, zo representeert de man zijn vrouw. En zoals Christus ons kán representeren, omdat wij in Hem, ons Hoofd, begrepen zijn, zo kan de man zijn vrouw representeren, omdat zij in hem, háár hoofd, begrepen is. De vrouw is ook begrepen in het spreken en optreden van haar man. Omdat zij een hoofd heeft, is het eigenlijk uitgesloten, dat zij als regel voor zichzelf mag spreken. Het is deze representatie-gedachte waarmee het stemrecht voor zusters botst. Maar ook veroorzaakt het schriftberoep van de commissie – als men ook maar even verder denkt, tenminste – problemen van heel andere aard. Als de vrijgemaakten hun uitleg van 1 Cor. 14:34-36 werkelijk serieus nemen, dan dienen zij acuut te stop-

Nu botsen bijbelse gegevens en levenspraktijk fundamenteel

pen met het plaatsen van zusters in beroepings- en hoorcommissies. Als een hoorcommissie namelijk één ding doet, dan is het profetieën annex preken beoördelen. Daar is ze zelfs voor *aangesteld*. Ook ligt het voor de hand, dat zusters op gemeentevergaderingen zich niet meer mogen uitspreken over het beleid van de kerkenraad. Dan beoordelen zij immers de broeders? Uit welingelichte kring heb ik echter vernomen, dat onze vrijgemaakte zusters op gemeentevergaderingen soms vrijmoedig het woord nemen -en krijgen- om kritiek op de kerkenraad te uiten. En dan heb ik nog niet eens gesproken over alles wat op maatschappelijk gebied veranderd moet worden. Talloze vrouwen zitten in gereformeerde schoolbesturen – daarin mannen vertegenwoordigend, waaronder hun eigen – en hebben via dat kanaal zeggenschap over mannelijke docenten, waarvan sommigen ambtsdrager zijn. De uitleg van 1 Cor. 14:34-36 roept dus verschillende andere moeilijkheden op. Dit brengt ons bij de kern van het pro-

bleem: er is geen exegetische meer, die de ontwikkelingen in onze samenleving kan bijbenen. Toen de vrouw haar hoofddeksel afdeed was er veel meer aan de hand dan alleen een verandering van mode. Het was een signaal van een ingrijpende omslag in onze cultuur. En nu botsen bijbelse gegevens en levenspraktijk fundamenteel, eigenaardig genoeg, zonder dat er alarmbelletjes gaan rinkelen. En hoe komen we hiermee klaar, *in het licht van de Bijbel*? Dit vraagt om een diepgaander bezinning, dan die op de exegetische van enkele schriftplaatsen.

Verlegenheid

Het hoeft gelet op deze stand van zaken dan ook niet te verwonderen dat een zekere verlegenheid met het schriftberoep zich ook binnen vrijgemaakte kring aandient. Wat te denken van de volgende gedachtengang, door ds. Van Veelen ten gehore gebracht op de synode van Berkel, i.v.m. het besluit een nog nieuwer huwelijksformulier te schrijven. Een citaat uit het *ND*: „Ds. M. van Veelen gaf een aanzet voor deze studie door een bezinning op het woord 'onderdanigheid' in de Bijbel. Dat wordt uitsluitend in de brieven van het NT gebruikt „Aan wie en onder welke omstandigheden werd dat geschreven?” was voor hem de centrale vraag. Deze brieven waren gericht aan gelovigen in een niet-joodse omgeving, in de Romeinse maatschappij. Die Romeinse 'familia' bestonden in Israël niet en zo verklaarde Van Veelen de afwezigheid van de onderdanigheidsgeboden in de rest van de Bijbel. Deze geboden zijn volgens hem niet bedoeld voor de huidige huwelijksstructuur, net als het dragen van een hoed niet op grond van de Bijbel verplicht kan worden gesteld.” Hier is een man aan het woord, die met de onderdanigheid van de vrouw in déze tijd geen raad meer weet. Van het door de apostelen *in de schepping* verwortelde abc van de man-vrouw verhouding in het NT – „Vrouwen, weest uw man onderdanig” – zegt hij: cultuurgebonden. Iemand die zo met de Schriften omgaat, is toe aan enkele andere vragen. Welke ruimte heeft God *de mens in Christus* gegeven om naar 'eigen' inzicht te handelen? En: Op welke wijze zijn deze vermaningen voor ons dan Gods Woord?

Homofilie

Hoe actueel dit alles is moge blijken uit opmerkingen die het laatste jaar door vrijgemaakte predikanten gedaan zijn

over één van de moeilijkste en gevoeligste vraagstukken waar we de laatste decennia mee te maken hebben: de visie op homofilie in het licht van de Bijbel. 'Het' vrijgemaakte standpunt hierover wordt vertolkt door Prof. dr. J. Douma, die al geruime tijd opkomt voor een hartelijke acceptatie van de homofiele medemens, maar de homoseksuele praxis afwijst. Toch blijkt deze opvatting niet het eindpunt van de bezinning binnen de GKV te zijn. Vorig

bijbels blijven, misschien anders bijbels, maar niet minder bijbels

jaar was in het ND een opmerking van een vrijgemaakte predikant te lezen die in verband met homofilie onderscheid maakte tussen ethiek en pastoraat. En in de rubriek *Lokaal* van het ND in juli jl. stond te lezen dat twee vrijgemaakte kerkenraden met elkaar in gesprek zijn of het bijbels verantwoord is, dat twee homofielen samenwonen. Dit n.a.v. een concrete situatie. In dit verband werden uit het *Haarlems Dagblad* enige uitspraken van de vrijgemaakte predikant van Haarlem, ds. A.A. van Essen aangehaald, die pastorale begeleiding geeft aan één van de betrokken homofiele mannen. Ds. Van Essen was zo vriendelijk mij dat interview toe te zenden. O.a. lezen we: „Maar op de vraag of homosexualiteit nu wel of geen zonde is, wil de dominee geen direct antwoord geven. 'Wij zitten in een proces verwikkeld, met nog veel onbeantwoorde vragen, drijf me niet tot de uiterste consequentie'.” Ook lezen we: „Van Essen pleit voor nieuwe bestudering van de verschillende bijbelpassages 'zonder de ethiek op de tocht te zetten'. 'In negen van de tien teksten waarin homosexualiteit ter sprake komt, gaat het eigenlijk over uitspattingen', concludeert hij. Inzichten kunnen veranderen, legt hij uit en hij trekt een vergelijking met oudere discussies. 'Vroeger mocht je niet met de fiets naar de zondagsdienst, nu mag je zelfs met de auto komen. En de televisie, dat kon ook niet. Nu heeft bijna iedereen zo'n ding in huis. Waar-mee ik overigens niet wil zeggen, dat mannen dus met elkaar in bed mogen springen'.”

Ter afronding

De GKV zijn pluriforme kerken geworden, net zo pluriform als de NGK. Het

zijn kerken die zich ook in hetzelfde krachten- en vragenveld bevinden als de NGK. Ook de manier waarop we ons in dit krachten- en vragenveld bewegen vertoont grote gelijkenis. Dat is wat ik signaleer. Mijn oprechte hoop is, dat deze artikelen mogen leiden tot meer begrip en een nieuwe openheid voor elkaar. Dringend wil ik de vrijgemaakten vragen: Broeders, maak ons – inclusief De Jong – niet tot een mikpunt van kritiek, maar zie ons als bondgenoten in dezelfde geestelijke strijd die in beide kerken gevoerd wordt om werkelijk bijbels te blijven! Want dat laatste is absoluut de bedoeling, bijbels blijven, *misschien anders bijbels, maar niet minder bijbels*.

Noot:

1. Alle relevante informatie hierover is te vinden in 'Vrouwenstemrecht in de kerk. Besluittekst en Commissierapport van de Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland Ommen 1993', Barneveld 1993

Kruimels van de tafel

Genezen of doden

Jezus stuit op een sabbat in een synagoge op stilzwijgend verzet als Hij een man met een verdorde hand wil genezen. Hij windt zich daarover op en wordt kwaad (Marc. 3:1-6). Als we de dingen waar wij ons over opwinden eens vergelijken met datgene waar Jezus zich over opwindt, ontdekken we het nodige verschil. Wij kunnen ons opwinden over persoonlijke dingetjes, over futiliteiten zoals een belastingaanslag of een lekke fietsband. Jezus windt zich op als Hij stuit op verzet tegen God. Dat is misschien iets om over na te denken als we ons weer eens dreigen op te winden over kleinigheden.

Verzet tegen God en zijn liefde: dat is hier aan de hand. Waar barmhartigheid, het hulp bieden aan mensen in nood, wier leven geschonden en gekneusd is, minder belangrijk geacht wordt dan het naleven van godsdienstige of kerkelijke regels en wetten, daar is men blind voor God en weet men niet meer te onderscheiden waarop het aankomt.

Zou het niet verstandiger geweest zijn de genezing van die man een dag uit te stellen? Er was toch geen levensgevaar? Dat zou niet zo onschuldig geweest zijn als het er uitziet. Als we

mensen stuk laten lopen op onze kerkelijke wetten en tradities en de naleving daarvan belangrijker vinden dan die mensen, gooien we de deur dicht voor God en vinden we Jezus tegenover ons.

Jezus geeft dan ook niet toe aan de Farizeeërs. Want dat zou betekenen dat Hij onder één hoedje ging spelen met het verzet tegen Gods liefde. En daarvoor was Hij niet gekomen. Hij is niet gekomen om Gods liefde te verduisteren maar om die zichtbaar te maken en naar de mensen toe te brengen. Daarom zwicht Hij niet, maar zegt Hij tot de man: strek je hand uit. En de hand werd gezond, normaal, zoals hij behoorde te zijn.

Maar de Farizeeërs laten zich niet door Gods liefde overwinnen. Ze gooien de kop ertegenin. Als de synagoge-samenkomst voorbij is, lopen ze op hoge poten regelrecht naar de Herodianen met wie ze anders helemaal niets te maken wilden hebben. Ze steken de koppen bij elkaar en beginnen plannen te beramen om Jezus uit de weg te ruimen. En zo komt bij hen de aap uit de mouw. Een mens genezen op de sabbat mag volgens hen niet. Maar op sabbat plannen maken om de Mens bij uitstek uit de weg te ruimen, doen ze zonder blikken of blozen. Daaruit blijkt dat Jezus in vers 4 (is het geoorloofd op de sabbat een leven te redden of te doden?) de zaak helemaal niet overtrokken of opgeblazen had, maar precies in de roos geschooten had.

Wie de handhaving van menselijke, kerkelijke tradities en wetten, hoe vroom ze ook zijn, belangrijker acht dan het bewijzen van barmhartigheid aan mensen, komt uiteindelijk uit bij het doden van Jezus. Daarvan mogen we ons wel goed bewust blijven. Want ook vandaag is het nog mogelijk terwille van menselijke inzettingen over Gods kinderen heen te lopen en zo Christus opnieuw te kruisigen. Christus kwam om Gods liefde naar ons toe te brengen. Overal waar Hij kwam, werkte Hij genezend op het leven in. Want dat is het overweldigende van Gods liefde: die geneest ons leven, vergeeft onze zonden, herstelt geschonden verhoudingen, tilt levens op uit de modder en de ellende, vernieuwt het bestaan en geeft uitzicht, ook vandaag nog. Ook nu komt het erop aan ons niet te verzetten tegen die liefde, maar Jezus te aanvaarden, Hem te volgen en van Hem te leren wat barmhartigheid is.

M.R. van den Berg, Groningen

Palliatieve zorg, een doekje voor het bloeden of mantel van liefde?

Carin Wagenvoort-Valstar,
Rotterdam

Op 26 oktober werd de jaarlijkse Centrale Diaconale Conferentie gehouden in Zwolle. Het ochtendprogramma had als thema 'Palliatieve zorg, een doekje voor het bloeden of mantel van liefde?', waarbij het werk van de stichting Kuria en daarmee de zorg voor de terminale patiënt centraal stond. Inleiders waren mevrouw C. van Tol en de heer G. van Brenk. De middag stond in het teken van het werk van de Stichting Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg (STAGG).

Kuria

Mevrouw Van Tol is directeur van de stichting Kuria Hospice in Amsterdam. Een hospice is een huis waar mensen verblijven die zich in de laatste fase van hun leven bevinden en geen kring van mensen om zich heen hebben staan, met andere woorden waarbij het draagvlak thuis ontbreekt. Mensen komen hier om te sterven. Het bleek dat er dringend behoefte is aan opvang en zorg voor hen.

Bij Kuria wordt er niet meegewerkt aan euthanasie, aan levensbeëindigend handelen. Als iemand dit toch zou willen dan is men bereid voor overplaatsing te zorgen naar een instelling waar deze wel toegepast wordt. Overplaatsing is echter nog nooit nodig geweest. Binnenkort hoopt men het aantal bewoners te kunnen uitbreiden van 6 naar 10, zodat tijdelijke opvang mogelijk wordt om de familie te ontlasten.

Kuria wordt gefinancierd uit giften en gaven. De meeste bewoners (90%) zijn aangesloten bij het ziekenfonds dat het verblijf niet vergoed. De identiteit van Kuria speelt hierbij een rol, omdat zij door haar standpunt ten opzichte van euthanasie een bepaalde groep mensen uitsluit. De hospices

worden hopelijk te zijner tijd ook uit het ziekenfonds gefinancierd.

Het is het enige huis in Nederland met een kerkelijke identiteit en binding. De basis is het zich gemeenschappelijk afhankelijk weten van de Here. Een aantal verpleegkundigen waarborgen de professionele zorg voor 6 bewoners en hiernaast zijn er 70 – 80 vrijwilligers werkzaam. Allen zijn christen. Ze geven invulling aan hun diaconale taak, waarbij geldt dat men voor nabijheid van de medemens geen speciale opleiding hoeft te hebben, maar dat de motivatie telt. Bij Kuria gaat het om de totale mens en zijn omgeving en het wil een huis zijn waarin liefde, zorg en aandacht centraal staan. De bewoner bepaalt zelf hoe zijn leven eruit ziet qua dagindeling en contacten. Hij moet zelf aangeven bij welke zaken hij ondersteuning nodig heeft.

De diaken kan een belangrijke rol spelen bij de zorg voor een gemeentelid dat ernstig ziek of terminaal is. Een diaken heeft de taak het weldoen aan

*Een diaken
heeft de taak
het weldoen
aan alle mensen*

alle mensen. Hij heeft de zorg voor mensen die in een achterstandssituatie komen.

De angst voor pijn en eenzaamheid zijn soms grote moeiten voor mensen in de terminale fase. Het is daarom belangrijk dat er een groep mensen om zo'n persoon heen staat. De diaken kan deze hulp initiëren en coördineren. Zeker omdat hij vaak al langer contact heeft met de zieke en hem dus kent. Binnen deze kring kunnen ook de verwerkingsvragen met elkaar besproken worden. Indien nodig kan een diaken professionele ondersteuning voor deze groep vragen aan een maatschappelijk werker.

Rondom elk sterven komen er vragen

over zingeving naar voren die niet altijd beantwoord hoeven te worden. Als omstander voel je je vaak machteloos als een zieke zulke vragen stelt en wil je graag een antwoord geven. Het is belangrijk zo'n vraag niet te ontwijken, en te proberen om op dezelfde golflengte te gaan zitten. Het is goed om aan te geven dat je de situatie moeilijk vindt. „Ga met ze op weg. Durf er te zijn, dan kom je er soms rijker vandaan.”

Bij het opzetten van een hospice of een andere vorm van hulp of project in een woonplaats is het belangrijk eerst te kijken naar wat er al aanwezig is, te inventariseren wat nodig is, het doel vast te stellen en te kijken naar de haalbaarheid.

Dit laatste heeft betrekking op het draagvlak: Zijn er voldoende mensen beschikbaar? Wie gaat de kar trekken? Wat is de motivatie? Zo heeft Kuria bijvoorbeeld een buddyproject voor kankerpatiënten in Amsterdam opgezet, omdat dit er voor deze groep nog niet was.

Ontwikkelingen

Van Brenk gaf, als voorzitter van de stichting Kuria en als voorzitter van Netwerk Palliatieve zorg voor Terminale patiënten Nederland, in zijn toespraak een kort overzicht van de laatste ontwikkelingen van de palliatieve zorg in Nederland.

In 1995 had minister Borst met zeven-tien organisaties die te maken hebben met de zorg voor de terminale (=stervende) mens, een gesprek waaruit naar voren kwam dat de zorg voor mensen in de terminale levensfase verbeterd diende te worden. Er werd afgesproken dat de organisaties op de werkvloer hun krachten zouden gaan bundelen en de minister een beleidsnotitie aan de Tweede Kamer zou sturen met haar visie op de terminale zorg in Nederland.

De organisaties hebben toen de vereniging Netwerk Palliatieve zorg Terminale patiënten Nederland (NPTN) opgericht, met als doel om, naast bundeling van krachten ook nieuwe ont-

wikkelingen, wetenschappelijk onderzoek en onderwijs op het gebied van de zorgverlening rondom terminale patiënten te stimuleren.

In haar beleidsnotitie gaf de minister aan dat de palliatieve zorg een centraal begrip is en dat deze zich bij de voorbereiding op het sterven, naast de zorg voor de ziekte zelf, zich ook richt op de zieke en zijn omgeving. Palliatieve zorg kan hierdoor gezien worden als het verlichten van de symptomen die zich voordoen in de laatste levensfase.

De stichting Kuria miste in deze notitie echter het pastorale aspect. Ieder sterven kent namelijk zingevingsvragen. Het psychisch en geestelijk lijden kan zwaarder zijn dan het lichamelijk lijden.

Er zijn al veel pogingen gedaan om deze palliatieve zorg ook in Nederland te verbeteren, maar deze heeft bij ons tot nu toe nog geen ingang gevonden als regulier onderdeel van de gezondheidszorg. Dit heeft te maken met de discussies die in Nederland rondom euthanasie worden gevoerd, waardoor er onvoldoende aandacht aan de zorg rondom de stervenden is besteed.

Volgens minister Borst kan palliatieve zorg in een geschikte omgeving de grenzen van de euthanasie verleggen. Euthanasie kan hierbij uiteindelijk een waardig sluitstuk zijn. Volgens haar is er onvoldoende capaciteit en deskundigheid beschikbaar om aan de toemende behoefte te voldoen. Van Brenk merkte hierbij op dat er aan het aspect van de palliatieve zorg tijdens de opleiding van een arts een gering aantal onderwijsuren wordt besteed, terwijl een arts hier regelmatig mee te maken zal krijgen. Zeker als dit bezien wordt in de verhouding tot het aantal onderwijsuren verloskunde, waar maar een kleine groep artsen zich mee bezig houdt. Ook sluiten ziekenhuiszorg en thuiszorg onvoldoende op elkaar aan.

In hospices gaat het niet om de behandeling ('cure'), maar om de zorg ('care').

Volgens de minister hebben de hospices als particulier initiatief een gat opgevuld in het tekort aan reguliere zorg.

Volgens Van Brenk houden hospices de traditionele zorg daarmee een spiegel voor.

Vanuit de christelijke levensvisie zijn wij vaak trendvolger en wij zouden meer het initiatief moeten nemen om

anderen een stap voor te zijn. Dit wordt vaak zowel financieel als materieel gehonoreerd. Het NPTN is hiervan een voorbeeld. Er is een gemeenschappelijk beleidsplan ontwikkeld en de christelijke organisaties mochten een voorzitter leveren. Deze heeft een doorslaggevende stem als er binnen het netwerk niet tot overeenstemming gekomen kan worden en de publiciteit valt onder zijn verantwoordelijkheid.

Comité wordt Commissie

Na de lunch werd er eerst aandacht besteed aan een voorstel tot wijziging van de structuur van het Centraal Diaconaal Comité (CDC). De taak van het comité is tot nu toe beperkt gebleven tot het beleggen van een Centraal Diaconale Conferentie en tot een zeker toezicht op de STAGG. Het

dat er hierdoor ook op de Landelijke Vergadering diaconale zaken aan de orde kunnen komen

voorstel houdt in dat het CDC omgevormd wordt tot een Diaconale Commissie, die ressorteert onder de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Dit betekent dat de Landelijke Vergadering op voorstel van de commissie, de leden voor vier jaar benoemt en dat de commissie verantwoording is verschuldigd aan de Landelijke Vergadering. De redenen hiervoor zijn dat er hierdoor ook op de Landelijke Vergadering diaconale zaken aan de orde kunnen komen en dat er betere mogelijkheden ontstaan om de diaconieën van informatie te voorzien.

Een bijkomend aspect is dat de Diaconale Commissie gemakkelijker toegang heeft tot andere kerkelijke bureaus.

STAGG

Het middagprogramma was verder gericht op het werk van de Stichting Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg (STAGG). Tijdens elke Centrale Diaconale Conferentie informeert de STAGG de diaconieën over het werk van de stichting en legt zij hierover verantwoording af. De STAGG is namelijk door het CDC opgericht op verzoek van een Diaconale Conferentie.

Allereerst gaf de heer Smit, penning-

meester van de STAGG, een toelichting op financiële situatie. Om de voortgang van het werk mogelijk te maken blijkt een verhoging van de bijdrage van f 9,- tot f 11,- per ziel noodzakelijk te zijn.

De stichting heeft te maken met het wegvallen van de bijdragen uit de AWBZ, slechts één medewerker komt nog in aanmerking voor vergoeding uit de zorgverzekering en de personeelslasten zijn aanzienlijk gestegen.

In 1995 hebben 75% van de kerken aan hun 'betalingsverplichting' voldaan.

Een verhoging van de eigen bijdrage voor de hulpverlening zal de drempel tot het vragen om hulp verhogen.

Inkrimping van het werk is ook ongewenst, gezien de aanzienlijke hulpvraag vanuit de kerken.

Vanuit enkele diaconieën kwam duidelijk verzet tegen het opleggen van een verhoging van de bijdrage.

Door de vragen die door enkele aanwezigen werden gesteld, bleek dat inhoud van het werk van de STAGG niet voor iedereen duidelijk was. De heer Verheij (directeur STAGG) gaf, met hier en daar een aanvulling van mevrouw Kaldeway (contactpersoon voor bestuur en de kerken) aan dat zij zich enerzijds richt op de hulpverlening en anderzijds bijdraagt aan de toerusting van ambtsdragers, ouders, enz.

Vanuit de diaconieën kwamen er vragen naar voren over de soms grote afstanden die mensen moeten afleggen, als ze hulp nodig hebben. De STAGG houdt spreekuren in Houten, Zwolle en Dordrecht. Een enkele keer worden mensen wel eens doorverwezen naar een hulpverlener die dichterbij woont, maar een nadeel hierbij is dat er geen inventariserend gesprek is geweest, waardoor moeilijk bepaald kan worden of de hulpverlener geschikt is. De STAGG wil op bestuurlijk niveau meer samenwerken met andere organisaties om zo tot een betere spreiding van de hulpverlening over het hele land te komen. Er is een hoopvolle ontwikkeling gaande. Het is belangrijk dat de STAGG zich gedragen blijft weten door de diaconieën.

De heer Van Egmond, voorzitter van het Centraal Diaconaal Comité, sloot de dag af met de boodschap dat wij om lijdende mensen heen moeten staan. Wij zijn beeldrager Gods. Op deze manier worden zij omringd door mensen die Zijn beeld uitdragen.

Van waarheid en troost; Nico ter Lindens nieuwe Bijbel

P.J. van Kampen, Ede

En God zei...zegt de priester. Hij doet daarmee een poging om zowel God in beeld te brengen als zichzelf. Hij bedoelt te zeggen: Ik stel mij God voor als iemand die gezegd heeft.

Recent heeft Ds. Nico ter Linden een nieuwe Bijbel het licht doen zien, een gebeurtenis die op 21 oktober j.l. in 'de Rode Hoed' in Amsterdam feestelijk gevierd is, met bijdragen van cabaretiers als Paul van Vliet en musici als Louis van Dijk, bijgewoond door Amsterdams burgemeester en politici als PvdA senator Eric Jurgens. Deel één van *Het Verhaal* gaat is nu uit. De voormalige predikant van de Amsterdamse Westerkerk is nu de meeste tijd met een project bezig dat de hele Bijbel in vijf delen moet hertvertellen, stond in de krant. Een commentaar op de inhoud van het eerste deel.

Mooie taal, rijke ideeën

De eerste opmerking m.b.t. het eerste deel van Ter Lindens boek moet de taal betreffen. Het lijkt weinig twijfel dat Ter Linde zeer taalgevoelig is en daarom ook mooie taal bezigt of ontdekkende uitspraken doet. Er staan prachtig citeerbare dingen in! Over Adam en Eva lees ik: „God gaf hem zijn beminde in de slaap” (hoofdstuk 4, vgl. Psalm 127). Voor zo'n uitspraak ben ik hem dankbaar, net als voor een zin als „Wie zichzelf vergoddelijkt, onmenselijk” (hfd. 5). Als Kaïn Abel gedood heeft, zegt God: „Wat je aan je minste broeder gedaan hebt, Kaïn, heb je aan mij gedaan”. „God had nu twee verloren zonen. De ene zoon verloor hij aan de dood, de andere aan het leven.” (hoofdstuk 6) Als Noach de ark bouwt staat er: „Noach kapt en hakt en zaagt en timmert. 'Alsof je leven ervan afhangt', honen de burens. 'Wat je zegt', geeft Noach ten antwoord. Hij timmert. Langzaam groeit de logge praam, op zijn erf. De droom van een gek. Een preek van hout, driehonderd el lang, vijftig el breed, dertig el hoog. Noachs getuigenis dat een cultuur ten onder dreigt te gaan. Een onbegrepen stil protest, want er is geen sterveling die deze

hecht doortimmerde onheilsprofetie verstaat, er wordt slechts schamper om gelachen. 'Noach, wat ben je toch aan 't doen? Ga je varen?' " Het zijn zinnen waarvan ik wenste ze te hebben bedacht! Het zou me niet verbazen als menig lezer met een hele vlucht aan associaties 'opstijgt', zicht geopend krijgt op zaken die hij/zij anders nooit zo bijgedacht had. In ons land hebben niet zoveel mensen dat talent; de enige aan wie ik in dat verband denken kan is Dr. Willem Barnard in zijn schitterende bundel *Stille Omgang*.

Wie heeft het gezegd?

Maar helaas, met die opmerkingen kan ik niet volstaan. Ds. Ter Linden heeft zich in het verleden al naam gemaakt met de veel geciteerde (en

*Er staan
prachtig citeerbare
dingen in!*

gewraakte) uitspraak: „Niet echt gebeurd, maar toch waar!” Achter zijn gevoelige en poëtische taalgebruik is een opvatting over de Bijbel terug te vinden die ik met de beste wil van de wereld niet 'klassiek-christelijk' kan vinden en die mijns inziens ook op termijn ons niet verder helpt. Ook daarvan een wat uitvoerige weergave. De openingszinnen van 'In den beginne' zijn direct raak: „Het verhaal gaat dat in den beginne God de hemel en aarde schiep. Een verhaal van Israël is het en het werd naar verluidt zo'n zesentwintig eeuwen geleden opgeschreven, toen de Israëlieten aan Babylons stromen gevangen zaten. Stil, Israël vertelt een verhaal. Een priester uit Israël vertelt een verhaal. Een priester zonder tempel is hij. Ook hij is ver van huis. Denk niet dat die man het over het begin van de wereld heeft, want daar weet die man niets van en hij is er bovendien niet in geïnteresseerd. Hij houdt geen verhandeling over *hoe* de wereld is ontstaan, hij zingt een gelovige ballade *waartoe*. De priester gaat zijn wanhopige volk dus niet geologisch uiteenzetten hoe God met de hemel en de aarde begonnen is. Zelfs al zou hij het

weten, hij zou hen er niet mee troosten. Nee, hij vertelt theologisch en naar beste kunnen waar het God met zijn hemel en aarde om begonnen is, waar het God *in beginsel* om begonnen is.”

Natuurlijk wordt hier een aantal zaken bijeengebracht die in (een deel van) de theologische gemeenschap algemeen aanvaard worden. Niettemin is het wel nadrukkelijk een verhaal 'van anderen'. Het gaat om de visie van *mensen*, hoe zij zich het begin van onze werkelijkheid voorstellen; er zit geen spoor van 'gezag' bij, van goddelijke openbaring. Bovendien wordt de spanning tussen de geologie en de theologie hier ondraaglijk groot gemaakt, ben ik geneigd te denken. Die man zegt niet wat echt gebeurd is, maar wat dat volk aan Babylons stromen echt troost! Die indruk wordt bevestigd door het volgende: „En wat die priester aan goede gedachten bijeengesprokkeld heeft, van her en der, van toen en nu, biedt hij de ballingen aan in de vorm van een lied. Een leerdicht.”

Is er wel iemand?

Iets verderop lees ik: „En God zei... Wie zegt dat God iets zei? Wat moeten we ons bij dit spreken Gods voorstellen? Het kan toch alleen maar 'bij wijze van spreken' zijn dat God spreekt?” Hij vertelt dat een jongen op de school waar hij godsdienstles gaf de vraag stelde of God dan echt spreekt. „Ik weet niet meer welk antwoord ik destijds gegeven heb. Nu zou ik zeggen: 'Natuurlijk is het fantasie, mijn beste jongen, fantasie van Israël over God. Over God valt slechts te fantaseren. Op het doek van het wolkendek, op het scherm dat tussen hemel en aarde hangt, projecteren wij onze beelden van God, onze denkbeelden over God: Moeder, Vader, Schepper, Voleinder, Arend, Koning, Rechter, Herder, Koopman in oud roest. Allemaal beelden uit onze werkelijkheid, want waar zouden we ze anders vandaan moeten halen? Is God dan slechts vrucht van onze projecties? Moet je niet in plaats van 'God schiep de mens' zeggen dat de mens God schiep? Wie garandeert ons dat die projecties van ons ergens op slaan? Misschien is er slechts leegte

aan gene zijde van het doek! Dat zou kunnen. Maar het zou ook kunnen dat God aan gene zijde van de wolken woont, boven het dak van ons denken."

Wie weet is alles wat in dit boek, en in de vier nog volgende boeken, alleen 'beeldsprakig', 'symbolisch' op te vatten. Dat zou kunnen, geeft Ter Linden toe. Ik denk dan: Maar wat moet ik daar dan precies mee? Wat zeg ik tegen jonge mensen van de komende generatie? Zeg ik dan: Kijk maar of je hier geen diepe inspiratie bij je menszijn bij opdoet? Preciezer geformuleerd, als ik op een van mijn reizen contact heb met een Moslim die Christen is geworden, ontmoet, een man of vrouw die in zijn of haar oude woonomgeving blijft met gevaar voor eigen leven. Zeg ik tegen zo iemand: „Het zou goed zijn, als u in uw visie de schoonheid van de taal en ook de mogelijkheid van een ermee overeenkomstige (zij het ons ten diepste onbekende) realiteit wilt overwegen? Ik constateer wel dat Ter Linden mij mooie en soms ontroerende gedachte aanreikt – dat doet hij inderdaad! – maar dat ik er niet veel mee kan, als ik mensen in de situatie van vervolging ontmoet. Die hebben echt behoefte aan iets dat je in uiterste situaties houvast geeft, aan een krachtiger basis dan we hier ontvangen! Aan 'existentiële' nabijheid van de Almachtige God. Aan zekerheid!

Hoeveel weten we van 'die priester'?

Nog een vraag: Hoeveel weten we eigenlijk van die priester die 'het verhaal' aan Babylons stromen verteld zou hebben? Waar de schrijver zich zo voorzichtig over (de mogelijkheid) van het echt kennen van God uitlaat, is het opmerkelijk hoeveel hij wel over die (mijns inziens puur fictieve) priester weet te vertellen. „Denk niet dat die priester het over het begin van de wereld heeft, want daar weet die man niets van en hij is er bovendien niet in geïnteresseerd". Hij heeft „goede gedachten bijeengesprokkeld", verneemen we. Hij spreekt (uitsluitend?) om te troosten. „Zo zingt de priester zijn lied, met het wereldbeeld van die dagen voor ogen. Dapper priestertje. Hij ontgoddelijkt de kosmos. Hij geeft geen college over het ontstaan van de wereld. Hi belijdt wat hij gelooft, een geloofslid van zeven coupletten." Ter Linden spreekt over de sabbat. „De sabbat. Israëls geschenk aan de wereld. Ook een godsgeschenk. De

priester heeft er zijn hymne op afgestemd. Midden in het heidendom houdt hij staande dat een mens niet leeft om te werken maar dat hij werkt om te leven."

Wat me opvalt is hoe menselijk, en menselijk makend, die priester toch gesproken heeft, temidden van een barre dwingelandij van heidense machten. Het feit dat die priester er zelfs maar is, vind ik al een wonder, een ontzagwekkend wonder! Het is een God waardig die er misschien niet is, of niet echt zo is als Hij wordt voorgesteld. Ik vind het eigenlijk gemakkelijker om te geloven dat God er echt is

*„Maar iets
wordt niet waar
omdat het troost!
Het troost alleen
omdat het
waar is..."*

en Zich heeft geopenbaard (met alle vragen die je dan stellen mag wat dat betekent) dan dat hier een Joodse man, die we niet kennen, die volstrekt anoniem geweest is, hier deze grootse Hymne aanheft die miljoenen in alle tijden en alle culturen echt mens heeft gemaakt, met een lofzang aan God op de lippen soms heeft doen sterven. Als ik moet kiezen tussen het verhaal van Ter Linden en het verhaal van de (ouderwetse) Bijbel, geef mij dan te allen tijde die laatste!

Is wat troost daarmee ook waar?

'De god van de verhalenverteller' weet imponerende dingen te doen, het leven te beveiligen en psychologische zekerheden te geven. Niet dat die 'god' daarmee dus per se Degene is die de verhalenverteller zich voorstelt, maar het helpt wel om ons staande te houden in deze barre wereld, mens te blijven. Het heeft een machtig vertroostende werking. Toch denk ik aan een verhaaltje, een navrant verhaal, van een pastor die een vrouw uit de gemeente gaat opzoeken. „Een jonge vrouw", zei ik bijna maar dat klopt niet helemaal; ze is niet meer zo jong en komt erg verdrietig tot de conclusie dat ze nog steeds geen partner gevonden heeft en die ook in dit leven vermoedelijk niet meer zal vinden. Dan komt de pastor en die wil haar troosten. Hij zegt: „Kop op, je kans is nog niet verkeken! Je bent nog niet zo oud dat je de moed moet opgeven." Hij zegt op haar zucht dat leeftijd er niet toe doet, dat ze toch niet aantrek-

kelijk is, dat ze dat wél is, dat ze zelfs érg aantrekkelijk is, dat hij – ja hij is getrouwd en dus kan het niet – haar dusdanig attractief vindt dat hij onder andere omstandigheden graag met haar gehuwd zou zijn! Als zij na die vurige troostwoorden haar tranen droogt, heeft ze nog één vraag: „Is dat echt waar?" De pastor, die in zijn pastorale ijver misschien toch wat verder gegaan is dan hij oorspronkelijk beoogde, aarzelt en hikkelt: „Nou nee, maar ik dacht dat het je wel goed zou doen om dit te horen! Het zal je op zijn minst troosten!" Zij, plotseling fel (en groot gelijk!) zegt vernietigend: „Maar iets wordt niet waar omdat het troost! Het troost alleen omdat het waar is..."

En dus

En dus zeg ook ik: „Beste ds. Ter Linden, ik heb uw boek geboeid en soms met enige ontroering gelezen. Ik denk dat ik er best wat bruikbaars uit kan halen voor een preek in de toekomst en daar dank ik u voor. Alleen, wordt het hele verheven staketsel van zulke grootse zaken niet gezet op een veel te dunne basis? Wie is God eigenlijk, naar uw opvatting, en wat belooft Hij ons wel of niet, en met welke garantie? Dat zou ik toch graag willen weten, voor nu en voor later." Tot slot een persoonlijke herinnering. Toen mijn grootvader stierf, op hoge leeftijd, waren zijn laatste woorden: „Ere zij aan God de Vader, ere zij aan God de Zoon!" Toen viel hij in coma en was het spoedig voorbij. De vraag steeds opnieuw is: op welke basis kunnen we tot zo'n overgave komen, tot zo diepe zekerheid, dat we „in leven en sterven", zoals de Catechismus zegt, weten dat we niet onszelf toebehoren, maar eigendom zijn van onze getrouwe Zaligmaker Jezus Christus? Dat is de vraag. Op die vraag krijg ik bij dit eerste deel van de nieuwe serie te weinig antwoord. Dus houd ik het voorlopig maar bij 'het Oude Boek'.

YFC 50 jaar!

D.A. Lagewaard, Heerde

De jongerenbeweging 'die zichzelf steeds verjongt' ziet in dit jaar Abraham. Maar vergis je niet in deze midlifer met de eerste grijze haren, zij is heel wat beweeglijker dan anderen van haar leeftijd. Heeft ze het geheim van de eeuwige jeugd?

Jammer

„Eigenlijk is het jammer dat Youth for Christ vijftig jaar bestaat”, zegt directeur Edward de Kam over z'n eigen organisatie. „Want eigenlijk moest een organisatie als de onze niet nodig zijn. Als de kerken voldoende aan jongerenrevangelisatie gedaan zouden hebben, hadden we niet meer bestaan, maar we bestaan nog steeds.” YFC als een onbetaalde rekening van de kerk, een beweging die werk op zich heeft genomen dat door de kerken had moeten worden gedaan. Reden genoeg om bij dit jubileum te kijken hoe zij zich op haar (onze!) taak gestort heeft.

Doelstelling

YFC werd in 1944 in de Verenigde Staten opgericht. Twee jaar later volgde de oprichting van YFC-Nederland. Haar doelstelling was duidelijk, ze wilde „dienstbaar zijn aan de Kerk van Jezus Christus door:

- * Jonge mensen te brengen tot geloof in Jezus Christus,
- * Jonge mensen voor te bereiden een plaats in te nemen in de gemeente van Christus,
- * Jonge mensen aan te moedigen het evangelie door te geven aan leeftijdsgenoten,
- * Jonge mensen te vormen tot mensen die zich verantwoordelijk weten voor kerk en maatschappij, wereldwijde evangelisatie en hulpverlening in geestelijke en/of sociale nood.” (Statuten 1988).

Motto

Dit alles onder het motto: 'Anchored to the Rock, geared to the times' (Verankerd aan de Rots, verbonden met de tijd). In dit motto komt duidelijk naar voren dat YFC de oude boodschap van Jezus Christus in een zich steeds veranderende tijd wil brengen. In vormen die bij die tijd horen. Daar blijf je beweeglijk bij.

Je kunt niet anders. Om jongeren te (blijven) bereiken wilde men voorkomen dat verouderde vormen een hindernis gingen vormen om bij de Vernieuwer bij uitstek te komen. Het verbaast ook niet wanneer we bijna hetzelfde tegen komen bij Willow Creek, waar men als één van de 10 belangrijkste principes heeft: „De kerk dient zich overeenkomstig deze tijd en cultuur te openbaren, zonder daarbij haar bijbels fundament te verliezen.” De stap verder die Willow Creek doet is

dat ze dit principe toepast op de kerk zelf, terwijl YFC een para-kerkelijke organisatie is.

Verbonden met de tijd

Door grootscheepse rally's waar voorangers niet in toga's, maar in soms kanariegele pakken een boodschap brachten die Vroom, Vrolijk en Radicaal was, schrok Nederland op door

De jongerenbeweging 'die zichzelf steeds verjongt'

de komst van YFC in ons landje. Niet de kerken waren de locatie waar deze boodschap gebracht werd, maar de schouwburgen en theaters. Duizenden jongeren kwamen in aanraking met het evangelie. Smalende krantenkoppen, jaloerse en geschrokken reacties vanuit de kerken volgden snel. Soms eeuwenoude kerken zagen in deze jongeling aanvankelijk een concurrent i.p.v. een compagnon. In de jaren die volgden ontstonden vele activiteiten, zoals (o.a.): vakantiecampen, een opvangcentrum, koffiebars kwamen op en (de meesten) gingen onder, een christelijk jongerenblad, theaterwerk, gospeltheken, conferenties en een muziekfestival.

Directeur Edward de Kam: „Ons sterke punt is dat we blijven veranderen. Dat moet wel, want de jongerencultuur verandert ook voortdurend. Daar gaan wij in mee, maar de boodschap blijft dezelfde: wij willen jongeren bekend maken met Jezus Christus.”

De blijvende boodschap?

Het is een uitdaging om maximaal verbonden te zijn met je tijd, het is ook niet zonder risico. De inhoud van je boodschap verschuift al te gemakkelijk door de behoefte van je doelgroep. De organisatie stond zó dicht bij de jongeren met wie ze sprak, dat ze gedurende een bepaalde tijd een deel van hun steungevers van zich vervreemd heeft. Men ging wat meer op de diffuse tour. Het krachtige evangelische orthodoxe geluid maakte plaats voor een meer diffuse, vagere boodschap. Geloven was meer „een geheim” dan een gegeven aanvaarden dat al vast staat. Een zoeken naar „de kwaliteit van het leven die in het Evangelie

wordt aangegeven". Velen ervoeren de koers als een versmalling van de boodschap.

Vraag en aanbod

Dat het geluid diffuser werd, hing direct samen met de verminderde vraag naar zingeving, naar geloof bij jongeren. Wanneer jongeren een geniet- en consumeercultuur hebben (Ik shop, dus ik besta), hoe speel je dan in op hun behoeften? Hoe breng je dan toch je boodschap over? Ik weet wel dat een stijl-gereformeerd antwoord is dat het evangelie niet behoeftengericht is. Praat ze gewoon hoofdpijn aan en geef dan aspirine. Maak ze schuldbewust en spreek dan van Hem die vergeving schenkt. Kweek die behoefte! Dat mag waar zijn, maar het aantrekkelijke van YFC is dat ze zo lang mogelijk het evangelie zó probeert te brengen dat de relevantie voor het dagelijks leven zichtbaar wordt. Dat men probeert de jongeren daar te bereiken waar ze (geestelijk) zijn. Dat getracht wordt de relevantie van het evangelie niet aan te praten, maar eigentijds te verduidelijken.

Back to the basics

Momenteel is er trouwens bij YFC een duidelijke 'terug naar de basis' trend te signaleren. YFC is (weer) wat onbekommerder geworden met het geven van grote antwoorden. Het is weer één rechts, één averechts, rechttoe rechtaan. Geloven is weer in. Edward de Kam: „In de jaren tachtig was je toch wel een enorme sukkel als je naar de kerk ging, of zelfs alleen maar zei dat je in God geloofde. Tegenwoordig is het van 'O, geloof jij? Waarin?' ”

De verlegenheid met grote woorden is ook bij YFC aan het afnemen, is mijn indruk. Over snelle anticipatie gesproken.

Kritiek

Natuurlijk hebben de kerken het recht om een organisatie als deze kritisch te volgen. Alleen keren de vragen die wij aan YFC stellen als een boemerang naar ons zelf terug: Wat doen wij om jongeren te bereiken in hun eigen leefwereld? YFC is een onbetaalde rekening van de kerk. Zij deed werk dat wij lieten (laten?) liggen. Aan kritiek uit de luie stoel heeft niemand iets.

Brug naar de kerk

YFC zelf liet duidelijk weten dat zij geen kerkje naast de kerk wilde zijn, maar een brug naar de kerken. Niet-

kerkelijke, ongelovige jongeren zocht zij op met de boodschap van Jezus Christus om hen nadien ook in de kerk verder te laten groeien. Door de jaren heen zijn er inderdaad velen tot geloof gekomen, de organisatie wappert gelukkig niet met aantallen. Feit is wel

*YFC is (weer) wat
onbekommerder
geworden
met het geven van
grote antwoorden*

dat YFC meer (rand)kerkelijke jongeren bereikt heeft dan buitenkerkelijke. Hun werk was in de praktijk denk ik meer een bindmiddel *aan* de kerk dan een brug *naar* de kerk. Maar ook dat heeft z'n waarde! Persoonlijk ben ik destijds mede door YFC weer gaan geloven dat de kerk toekomst heeft en dat geloven eigentijds en relevant is. Directeur De Kam vergeleek YFC met een draaideur, de kerk zag de jongeren even weg gaan, maar ze kwamen verrijkt weer terug. Daar kan ik (met velen!) van meepraten! Door YFC ging ik met andere ogen kijken naar de (Ned. Geref.) kerk waarin ik mij bevond, ik kreeg de bijbelse idealen weer terug.

YFC vandaag

Het opvangcentrum in Zeist is verzelfstandigd en heet nu stichting Timon, de vakantiecampen (zeer aan te bevelen) gaan verder onder de naam Cross Roads. Via Project Serve doen elk jaar meer dan 300 jongeren (waarvan een kwart niet-kerkelijken!) mee aan ontwikkelingswerken verspreid over de hele wereld. Hun jongerenmagazine 'Strak' houdt betrokkenen 4 keer per jaar op de hoogte. Ook in Opbouw maakte men al enthousiast melding (20-9-'96) van de Alpha-cursus, één van de uitdagingen die YFC (in samenwerking met de IZB) ons als kerken geeft. Het Flevototaalfestival blijft z'n vele duizenden jongeren trekken. Er is een nieuw evangelisatieproject voor tieners genaamd Rock Solid. Via het opzetten van een jongerendienst (uitzending op 24 nov. dit jaar) geeft YFC ondersteuning aan de kerken. Ook godsdienstleraren kunnen bij hen terecht voor ondersteuning (Switch). Eigentijdse liedbundels en bijbelstudieboekjes komen regelmatig uit, m.n. 'God Gezocht' heeft al ingang in vele (Ned. Geref.) kerken, de J.V. hier ter plaatse is er enthousiast over.... Met ruim 50 plaatselijke afde-

lingen, ruim 2000 vrijwilligers (meesten rond de 20 jaar), je merkt dat dit een beweging is die leeft.

Van harte

We willen daarom YFC van harte feliciteren. Nog vele jaren onder Gods zegen! Als een brug naar de kerk. Als een bindmiddel aan de kerk. En, last but not least: als een open vraag aan de kerk en een uitdaging naar de kerk toe.

Edward de Kam: „In een beweging als YFC zie je zo heel mooi, dat je niet van alles en nog wat moet willen institutionaliseren. Als je dat te strak doorvoert, ben je geen beweging meer, gaat de dynamiek eruit en ebt het geestelijk leven weg.”

De beweeglijkheid van YFC mag de soms stroeve kerken aanzetten tot de nodige gymnastiek. Ook de kerk is toch de bewogen beweging van Jezus Christus?

Gebruikte literatuur:

Verschillende krante- en tijdschrift-artikelen.

*Sipko J. Vellenga, De groei van de evangelische beweging in Nederland Special i.v.m. jubileum
De story van YFC*

*Ontvangen
boekjes*

Dr. H. Florijn e.a.,

Oude Paden, Kerkhistorische tijdschrift;

*eerste jaargang nummer 1; ab. prijs (4 nummer)
f 37,50.*

32 blz., f 9,95

*Uitg. De Groot Goudriaan i.s.m. Kok Tijdschriften,
Kampen*

Klaus Berger,

Wie was Jezus werkelijk?

247 blz., f 34,90

ISBN 9024279099

Uitg. Kok, Kampen

Thijs Weerstra en Peter de Boer,

Stil leven

67 blz., f 19,50

ISBN 9024289254

Uitg. Kok, Kampen

Hans Bouma,

Brieven aan Irene

184 blz., f 29,90

ISBN 9024279453

Uitg. Kok, Kampen

Kerk en landbouw

Albert Jan Maat, Paterswolde

Hoe kan het dat telkens de discussie over landbouw in de kerken weer opblaait?

Vanuit het christelijk geloof bezien is wellicht die aandacht verklaarbaar. Schepping, zondeval en verlossing zijn begrippen die de heiligheid van de aarde van mens, dieren en plant raken.

Als geen ander bevinden de boer en tuinder zich op het scharnierpunt van die heiligheid. Mensen hebben dagelijks voedsel nodig, boeren en tuinders verbouwen en produceren het.

Ze gebruiken daarvoor niet alleen de aarde, maar ook plant en dier.

Abstrakt

Voor de afnemers, de consumenten van het voedsel zijn plant en dier daarmee abstracte begrippen geworden. Alleen door het opwekken van andere prikkels (reclame, media) roepen ze enige emotie op.

In Nederlandse begrippen: 5% van de beroepsbevolking voedt de andere 95% en velen buiten Nederland. In dat licht is lezing van Genesis 1: 27 – 31 interessant. De aarde en al wat daarop leeft heeft een duidelijke functie voor de mens.

Maar al snel volgde de breuklijn van de zondeval. Genesis 3: 17b – 19a, Genesis 4: 3 – 4.

En zo werden akkerbouwer en veehouder de oerberoepen van de wereld.

Met de ordening van de samenleving kwam de specialisatie en met de specialisatie de welvaart, al dan niet rechtvaardig verdeeld. Gevolg: een kleine groep verbouwt en produceert het voedsel voor allen. Zij doet dit met steeds minder grond. Woningbouw, bedrijventerreinen, wegen, recreatiegebieden en natuurgebieden zijn de grote slokop van grond waarop nog niet zo lang geleden voedsel werd verbouwd.

Waarom deze schets?

Om duidelijk te krijgen dat maatschappelijke en economische keuzes consequenties hebben.

Specialisatie betekent efficiëntie en een hoger economische rendement. Het kan ook betekenen afzondering van de rest. En met de afzondering dreigt een isolement en onbegrip. Na de sterke nadruk op economische ontwikkeling is er de laatste 30 jaar weer meer nadruk op aandacht voor natuur en milieu. Die aandacht vertaalt zich nogal abstract. De scheppingsopdracht wordt eenzijdig aangegeven met meer natuur. Het blijft een los element van het dagelijks leven.

En zo kan het gebeuren dat een aantal organisaties (ANWB, WNF, Natuurmonumenten) roept dat Nederland tweemaal zo mooi moet worden door de aanleg van tweemaal zoveel natuurterreinen.

Dat vervolgens niet ingegaan wordt hoe men zelf inhoud geeft aan de

scheppingsopdracht, wordt niet vermeld, nog afgezien van de vraag of de eigen taak wel naar behoren wordt vervuld.

Het lijkt erop dat weliswaar steeds meer grond voor bouw en wegen wordt gebruikt, maar dat de eigen scheppingsopdracht wordt afgekocht over de rug van de resterende landbouw.

Let wel, ik ontken niet de roeping die boeren en tuinders zelf hebben op dit terrein. Maar velen hebben het gevoel dubbel te moeten presteren als het om de scheppingsopdracht gaat.

Tegelijkertijd wordt de consument kritischer als het gaat om de prijs en om de wijze waarop het voedsel wordt geproduceerd. In dat spanningsveld

*zo dreigt
de scheppings-
opdracht, namelijk
het beheer van
de schepping en
het verbouwen
van voedsel, een
aangelegenheid
te worden
van een kleine
groep
in de samenleving*

proberen boeren en tuinders hun weg te vinden en te kiezen.

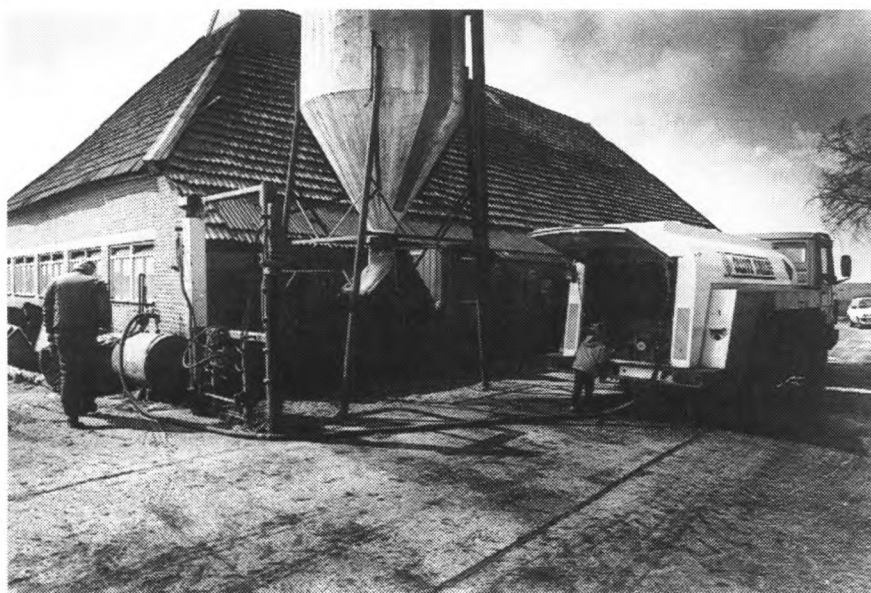
En zo dreigt de scheppingsopdracht, namelijk het beheer van de schepping en het verbouwen van voedsel, een aangelegenheid te worden van een kleine groep in de samenleving, terwijl 19 van de 20 toekijken hoe die ene dat presteert.

De voorbeelden zijn legio – bestemmingsplannen, ammoniakreductieplannen, waterhuishoudingsplannen en aanlegvergunningen.

En dat terwijl de boeren en tuinders met name in Noord-Nederland goed scoren.

1. Bijna 70% van de veehouders voldoet nu reeds aan de Europese normen en de nationale mestwetgeving voor 2010.

2. Drentse en Groningse akkerbouwers voldoen ruimschoots aan de afspraken gemaakt in het Meerjarenplan Gewasbescherming. Zij zijn kop-

loper in Nederland voor wat betreft de vermindering van het gebruik ervan.

3. De biologische landbouw in Noord-Nederland groeit en is een volwaardige tak van landbouw geworden.

4. De Noordelijke tuinders zijn koploper in het milieuvriendelijk telen. Velen werken geheel biologisch en veel bedrijven kennen reeds een volledig gesloten systeem voor de watervoorziening.

5. Het NLTO-project duurzame akkerbouw, het Sterproject, heeft honderden deelnemers. Eenzelfde project is voor de veehouderij opgezet.

Boodschap

Rentmeesterschap is niet meer en niet minder dan het beheer over zaken waarover je de zeggenschap hebt gekregen. Voor boeren is dat het zorgvuldig omgaan met de grond, de bodemvruchtbaarheid op peil houden en de grond in goede conditie houden. Zo blijft een goede oogst jaar in jaar uit mogelijk.

Daartoe behoort ook het economische beheer. Hij moet immers leven en het bedrag aan pacht of de rente en aflossing voor de lening betalen waarmee hij de grond heeft gekocht of investeringen heeft gedaan. De landbouw is geen economische speeltuin.

De landbouw werkt internationaal, Europees en wereldwijd.

Dat betekent dat de marges voor eigen keuzes klein en allerminst vrijblijvend zijn.

Rol van de kerk

Welke rol kan de kerk spelen in deze ontwikkelingen? De rol van de kerk wordt bepaald door kerkleden. Een kerk is niets meer of minder dan een gemeenschap van gelovigen die elkaar vasthouden en bemoedigen. De kerk heeft een boodschap voor de wereld. Een boodschap die niet beperkt blijft tot het hiernamaals, maar wel degelijk voor de wereld van nu. Voor de bringers van die boodschap een uitdaging. Prediking over schepping, over verloedering daarvan, met een oproep God te volgen. Een uitdaging dat in rechtvaardigheid te doen.

De eekhoorn

*Jeannette Westerkamp-Stegeman,
Houten*

Er was eens een eekhoorn, die overal wat achter zocht. 'Dubbes', noemden ze hem. Geen dier kon iets zeggen of doen, of Dubbes zocht er iets achter.

„Hoe bedoel je?“, vroeg hij vaak achterdochtig, „je wilt toch niet zeggen dat ...“ en meestal wilden de dieren dat inderdaad helemaal niet zeggen. Hoe kwam hij er toch bij? Het was hard werken, want Dubbes piekerde en dubde uren en uren, liet alles wat hem overkomen en gezegd was eindeloos aan zich voorbij gaan en liep regelmatig dieren na om ze te vragen of ze toch echt niet boos op hem waren, teleurgesteld misschien en dat ze het dan echt moesten zeggen.

„Die zoekt werkelijk overal wat achter“, zeiden de dieren tegen elkaar. „Je kunt geen normaal gesprek meer voeren. Ik ga hem maar een beetje uit de weg.“

Dubbes merkte wel dat hij steeds meer gemeden werd en hij had ook al snel in de gaten wat er achter zat: De anderen werden doodmoe van hem. Ja, hij werd doodmoe van zichzelf. En toen hij zo ver was, besloot hij hulp te zoeken.

Met een bezwaard gemoed toog hij naar de boom van het uilenechtpaar Alma Mater en Psychi Ater. Men zegt dat Psychi ooit Pater heeft geheten, wat ook wel voor de hand ligt, en dat hij eens uitriep dat hij de P erin had en dat hij dat zat was en dat iemand toen die P geschrapt heeft. Een wonderlijk verhaal, waar ongetwijfeld van alles achter zit, maar dat laten we rusten. Het is hier niet van belang.

Ze zagen de eekhoorn al komen en Psychi zei meteen: „Die zit niet lekker in zijn vel.“ Ze verwelkoomden de tober hartelijk, lieten hem een lekker plekje zoeken in hun boom en vroegen wat er aan de hand was.

„Ach,“ zuchtte Dubbes, „ik weet het eigenlijk niet zo goed. Nu ik hier zit, denk ik: „Is het allemaal wel zo problematisch?“. Misschien zoek ik er gewoon te veel achter. Ik stoer jullie. En waarvoor? Lieve mensen ik stap weer op.“

Maar de uilen riepen alle twee: „Geen sprake van. Voor de dag ermee“, want ze waren nu zelf ook wel benieuwd wat er achter weg zou komen.

„Nou,“ zei Dubbes met de moed der wanhoop, „de andere dieren lopen met

een boogje om me heen en dat is ook wel te begrijpen, want ik doe zo moeilijk. Ook voor mezelf hoor. Als ik voor mezelf weg zou kunnen lopen, dan deed ik het, meteen. Dus ik neem niemand iets kwalijk, begrijp me goed. Ik kom hier niet klagen.“

De uilen knikten aanmoedigend.

„Het probleem is...“ hakte Dubbes verder, „ik zoek overal wat achter. Overal.“ Toen zweeg hij zielig.

„Wat is er?“, vroeg hij toen angstig.

„Jullie zetten zulke grote ogen op.“

Alma schoot in de lach. „Beste Dubbes,“ zei ze, „wij zijn uilen. Uilen hebben zulke ogen. Jij zoekt werkelijk overal wat achter.“

„Ja,“ zuchtte Dubbes, „en ik krijg er een staart van.“

Alma liet haar blik rusten op die staart en mompelde: „Nou, nou. Dat is niet gek. Het is werkelijk een hele mooie staart.“

Dat bracht Dubbes weer aan het twijfelen. „Dus je denkt ... Misschien is het wel de moeite waard, wil je zeggen?“ Toen greep Psychi in. „Wacht even,“ sprak hij bedachtzaam, „even nadenken. Jij bent eekhoorn, ja toch?“ Dubbes knikte. „Eekhoorns leggen wintervoorraden aan,“ Dubbes knikte weer, „maar ze vergeten vaak waar ze hun eten hebben begraven.“ Dubbes knikte nu vol overgave.

„Ja,“ riep hij enthousiast, „zo had ik het nog nooit bekeken. Natuurlijk. Ik weet altijd dat er meer is dan ik kan vinden. Juist, zo kom ik erop. Ik moet gewoon beter onthouden waar ik mijn voorraden begraaft. Gewoon!“

„Ho, ho, ho,“ suste Psychi, „nou even niet zo snel. Zou je dat kunnen? Je bent en blijft per slot eekhoorn.“

Hij keek naar Alma, die hard zat te schudden. „Nee,“ zei ze, „als je eekhoorn blijft, (en wat zou je anders willen worden?), dan begraaft je meer dan dat je opgraaft. Maar dat geeft

helemaal niks. Je stopt genoeg weg om toch goed de winter door te komen en je helpt in het voorbijgaan struiken en bomen om zich te vermeerderen op plekken waar ze zelf hun zaad niet kunnen laten vallen."

Het was even stil. „Ja maar,” zei Dubbes toen benepen, „mijn gevoel, mijn zoeken. Moet ik dan maar zo blijven als ik ben, omdat ik nu eenmaal eekhoorn ben? Moet ik maar blijven tobben omdat ik anders mijn staart zou verliezen en de bomen zelf hun zaad moeten planten? Moet ik me dan maar opofferen? Moet ik vereenzamen en nachten wakker liggen.."

„Stop eens”, suste Psychi. Hij zag dat de eekhoorn zich al triester en bozer ging voelen. „Het is geen noodlot natuurlijk. Dat vergeten, ja dat hoort waarschijnlijk tot je natuur, daar kom je niet zo makkelijk af. Maar de gevolgen voor je gevoelsleven, dat is een ander verhaal. Je weet nu waar je getob vandaan komt. Je weet ook dat je je geen zorgen hoeft te maken over het feit dat je niet alles, wat je begraven hebt, terug kunt vinden, want je hebt niet alles nodig. Snap je ook dat het feit dat jij dingen die je zelf begraaft niet terug kunt vinden, je achterdochtig maakt naar anderen en dat dat dus niet reëel is?” Dubbes knikte hoopvol.

„Wacht even,” viel Alma in, „Psychi, hoe weet jij dat? Hoe weet je dat anderen niet wat te verbergen hebben? Dat zou je toch eerst moeten uitsluiten voordat je het als premisse aanneemt.”

„Hoezo?” Psychi reageerde wat geïrriteerd. „Heb jij reden om aan te nemen dat er steeds wat achter zit als andere dieren Dubbes benaderen?”

„Nee,” legde Alma uit, „maar om nou zo duidelijk te zeggen dat dat dus ook niet zo is, dat is even een stap verder. Dat zou ik geverifieerd willen zien. Je kunt toch niet zeggen dat er niks achter zit, alleen om Dubbes gerust te stellen. Het moet wel waar zijn.”

Het ging mis. Het hele gesprek liep op niks uit. Dubbes liet Psychi en Alma ruziënd achter, kibbelend over wat waar en wat wijs is. Moedeloos sjokte hij het bos in.

„Wat zou daar nu weer achter zitten?”, hoorde hij zichzelf mompelen. „Als ik mijn snuit laat zien, vliegen vogels elkaar in de veren. Een slechte relatie misschien? Verkeerde vraag? Ach, het kan me niet schelen ook. Wat heb ik met hen te maken. Ze zoeken het maar uit, ik heb mijn eigen probleem.” Hij sjokte verder en bleef toen stokstijf

staan. Er was iets. Er was iets anders dan voorheen.

„Ik heb mijn eigen probleem.” Het leek de oplossing, het einde van zijn getob. „Mijn probleem. Mijn eigen probleem. Zij zoeken het maar uit.”

Op dat moment streken Psychi en Alma naast hem neer. Ze waren beschaamd en boden Dubbes hun excuus aan.

„We zijn je onmiddellijk gaan zoeken. Het was dom om te gaan kibbelen over jou waar je bij zat”, bekende Psychi.

„Het spijt ons”, zei Alma.

„Het was inderdaad dom”, zei Dubbes. Hij voelde iets wat hij zelden voelde: boosheid. Het gaf hem een vreemde sensatie van kracht. Over het algemeen was zijn gevoel angst. Dat verlamde hem juist. Het was zo nieuw dat hij vergat dat hij boos op de uilen was, hij vergat zelfs boos te zijn en legde ze uit wat er in hem gebeurde.

„Bravo”, riep Psychi. „Zo moet dat. Er zit veel kracht in boosheid.”

„Maar ik vind het een beetje eng”, zei Dubbes. „Wat zit er achter?”

„Er zit angst achter”, legde Alma uit.

„Achter boosheid zit altijd angst of pijn. Het geeft niet. Het is goed dat je het weet.”

„Vertel nog eens verder”, vulde Psychi aan. „Je was boos en toen?”

„Het kon me niet schelen,” zei Dubbes en toen hij dat zei kwam dat boze gevoel ook weer. „Het kan me helemaal geen barst schelen wat er allemaal achter zit. Misschien zit er niks achter, misschien zit er een heleboel achter, maar daar laat ik mijn leven toch niet door verpesten. Ik houd op met zoeken. Iedereen mag denken wat hij zelf wil en als ze het willen zeggen, mag dat ook, maar ik houd op met zoeken of er soms, misschien, mogelijkerwijs, iets, wat dan ook, achter zit, waar dan ook achter.”

Toen draaide hij zich met een ruk om naar wat er achter hem zat. Ja werkelijk zijn staart, die was er nog steeds. Psychi en Alma zagen het aan en glimlachten naar elkaar. „Het lukt verder wel, hè?”, zeiden ze tegen Dubbes.

„Ja,” zei Dubbes blij, „ik voel me gewoon een ander dier. Heerlijk.”

De uilen vlogen naar hun boom.

„Leuk is dat, hè,” mijmerde Alma, „als iemand opeens zoiets op het spoor komt, zo onder je ogen... Ondanks ons”, liet ze er een beetje beschaamd op volgen.

„Tja,” zei Psychi, „ondanks ons. Je vraagt je af wat of wie daar achter zit.”

Boekbespreking

Opgediept – opgegraven

In twee wat titel en kافت betreft op elkaar afgestemde uitgaven bundelde ds. Van den Berg een aantal eerder door hem in tijdschriften gepubliceerde artikelen. De in Opgediept verzamelde artikelen cirkelen rond bepaalde vragen en themata. In Opgegraven staat bijbeluitleg centraal. Zoals eigenlijk alles van zijn hand is ook het hier gepubliceerde vlot te lezen; en ook de moeite waard. Tekstregistors vergemakkelijken het gebruik.

Wat Opgediept betreft, zou ik bijzonder de aandacht willen vestigen op het aangrijpende artikel 'Christus en de Amadlozi'. Het is een verhaal van het zendingsterrein waarop vdB. heeft gewerkt. Het gaat over Christus' overwinning in een Zoeloe-vrouw die dreigde zich als isangoma (medium) te laten gebruiken voor het raadplegen van amadlozi (geesten van gestorvenen). Het verhaal heeft me – dat allereerst – weer evenzeer geroerd als dertig jaar geleden, toen ik het voor het eerst las. Maar – dat in de tweede plaats – naar aanleiding hiervan legt vdB. ons vragen voor betreffende het bestaan van geesten van gestorvenen. Wel wijst hij bepaalde antwoorden af als in het licht van de Schrift onbevredigend, maar hij blijft zitten met een problemen-complex dat moeilijk te ontrafelen valt (blz. 33). En hij vraagt zijn lezers om opmerkingen of vingervuizingen. Als ik het slot van het artikel in deze herdruk ongewijzigd en onaangevuld herhaald zie, meen ik te mogen aannemen, dat hij geen noemenswaardige reacties op zijn uitnodiging heeft gehad. Herlezing prikkelde mij tot nadenken. Laat ik echter meteen erkennen, dat ook ik het problemen-complex niet volledig kan ontrafelen. Toch waag ik het een paar opmerkingen te maken. 1. vdB. verwijst o.a. naar Hand. 16.16 vv (blz. 27). De slavin met de waarzeggende geest die Paulus in Filippi volgt, zou een isangoma mogen heten. vdB. citeert Strack-Billerbeck, die zeggen, dat Lucas' omschrijving wijst op „de geest van een dode, die zijn openbaringen gaf door middel van buikspreken”, evenals bepaalde amadlozi bij de Zoeloes dat doen. Onmiddellijk daarna (in paragraaf XVII) zegt hij dan: „Het verschijnsel der bezetenheid in de evangeliën is anders van karakter”. Ook in de Zoeloe-wereld maakt men scherp onderscheid tussen bezetenheid door een vooroudergeest en die door demonen. In dat laatste geval treedt een exorcist op. Mijn vraag: Maar Paulus treedt hier, ofschoon het om de geest van een gestorvene gaat, dan toch maar als exorcist op: hij beveelt die geest van haar uit te gaan (v. 18)! Is er dan behalve verschil toch ook niet overeenkomst tussen beide soorten geesten? Ontmoeten we ook in de geest van een gestorvene toch niet een boze demon, een geest uit de afgrond?

2. Als dat het geval is, komen we voor de vraag, of dan ook de geest van een gestorven ware profeet als Samuel onder de boze geesten gerangschikt moet worden (1 Sam. 28).

Ik vraag mij af, of we hier niet met een geraffineerde verstengeling te maken hebben. Paulus zegt

(1 Cor. 10,19): je moet niet denken, dat ik bedoel: een afgod bestaat. En hij zit daarmee op het spoor van b.v. Ps. 115, 4-7 en Jes. 44,12-17. Alleen: Paulus laat het daar niet bij. Hij vervolgt: wat mensen aan zulke quasi-goden offeren, offeren ze in feite aan de boze geesten. En die bestaan wel degelijk. Hun moeten de christenen dan ook uit de buurt blijven (v. 20b). De dichter van Ps. 115 en Jesaja zeggen als het ware: die afgod is maar een poppetje. En dat is waar. Maar Paulus zegt: akkoord; maar er zit wel een boze geest achter!

Ik ben dan ook geneigd te denken, dat de vrouw uit Endor in de macht is van een boze geest. (En dat die een realiteit is die echt macht heeft, daaraan behoeven we niet te twijfelen. Denk b.v. aan Ex. 7,11-22; 8,7. Zie ook 2 Thess. 2,9 en Openb. 13,15.) En dat die haar in trance brengt; en in die geestestoestand bij haar het beeld van Samuel oproept (v. 12). Wellicht is die geest het ook die haar ogen ervoor opent, dat ze in de man die haar komt raadplegen, met Saul te maken heeft (v. 12); vgl. Gen. 3,7?

De dode Samuel – daarin heeft Telder, denk ik, gelijk – speelt hier zelf geen rol. De doden weten niets, de dode Samuel zo min als alle andere doden. Niettemin: een boze geest speelt hier m.i. wel degelijk een rol. En deze geest doet zijn medium (de tovenares) geloven, dat ze met Samuel contact heeft. Wellicht imiteert hij de stem die hij haar (buisprekend?) laat afgeven, de stem van Samuel. We mogen namelijk uit het verhaal m.i. opmaken dat Saul de stem die tot hem sprak heeft gehoord en als de stem van Samuel gemeend heeft te herkennen.

3. En nu is de meest pijnigende vraag: hoe kan, als hier iemand optreedt die de macht van een boze geest is, zij toch de waarheid spreken?

Hier denk ik aan Bileam. Deze profeet, die in zijn hart tegen den Heere en tegen diens volk is blijven kiezen – getuige zijn advies aan Balak, Openb. 2,14 – heeft toch in zijn orakels tegen wil en dank laten horen, wat de Heere hem ingaf (Num. 22-24). Ook boze geesten worden uiteindelijk door den Heere zelf gedirigeerd, zie b.v. 1 Sam. 16,14 en 1 Kon. 22,21-23. Hoe de activiteit van Satan 'ingekapseld' kan zijn in die van den Heere, zien we, als we 2 Sam. 24,1 vergelijken met 1 Kron. 21,1 (men denke ook aan Joh. 11,50,51!)

Wat Opgegraven betreft, volsta ik eveneens met het aanstippen van enkele punten uit één enkel artikel, namelijk dat over Openb. 19,11-21.

Op blz. 30 wordt de boekrol uit Openb. 5,1 geduid als „het boek der geschiedenis”. Dat is de traditionele uitleg. Ik meen echter op goede gronden te hebben betoogd, dat het hier gaat over 'het boek des levens', d.i. de lijst met de namen der erfgerechtigden. In v. 2 wordt naar mijn idee een herder gezocht die de schapen, in dat boek geregistreerd, naar hun weidegebied (het beloofde land) kan leiden. (Zie Opbouw jrg. 36 blzz. 293-295.) Blz. 38: het beest uit de afgrond (Openb. 11,7) moet niet worden geïdentificeerd met de draak uit Openb. 12 – die immers uit de hemel neerkomt (12,3) – maar met het beest uit de zee, waarover 13,1-10 het heeft. ('Afgrond' moet men niet verstaan als 'ravijn', maar als 'onpeilbare diepte', met name ook 'het diepe water', b.v. Job 28,14; Ps. 33,7; 42,8 (LXX).) Zijn

oorlog met en overwinning op de twee getuigen in 11,7 vooruitgrijpend gememoreerd, is wezenlijk dezelfde als die welke 13,7 in sterk overeenkomende bewoordingen vermeldt. (Zie Opbouw jrg. 37 blzz. 122-123; 143-145; 177.)

Het gaat hier – zoals vdB. terecht stelt – om een „belichaming van de Satan”. Uit Openb. 17 wordt m.i. zelfs duidelijk, wie het is in wien de Satan dan vaart: Johannes van Gischala. Het gaat hier inderdaad om een exponent van „een God vijandige staatsmacht (zo vdB., blz. 38), maar dan de staatsmacht die Gods eigen volk, het oude Israël, tegen de Romeinen opbouwt in 66-70 na Chr.; een macht die God vijandig is, omdat ze opkomt uit de ververping van den door God gegeven koning, Jezus Christus. (Zie Opbouw jrg. 37, blzz. 221v. en 238v.) Beide deeltjes aanbevelen!

(Overgenomen uit: 'De Brug', contactorgaan van de Ned. Geref. kerk 'Tehuisgemeente' te Groningen.)

N.a.v.:

M.R. van den Berg, **Opgediept** (gebundelde artikelen). Kampen 1994. 105 blzz.; prijs f 23,90.

M.R. van den Berg, **Opgegraven** (gebundelde artikelen). Kampen 1994. 102 blzz.; prijs f 23,90.

D. Holwerda, Zuidhorn

Van huis uit...

Wie is mijn naaste (in deze tijd)

Drie verhaaltjes, waar gebeurd. Twee mannen in een winkel: „De vorige eigenaar is failliet gegaan. Alles is begonnen toen de hoofdkoper zelfmoord pleegde. Hij zat altijd in Taiwan en Singapore enzo. Overal een ander liefde. Hier keurig getrouwd en elke zondag voor in de kerk. Het ging mis toen hij aids bleek te hebben. En elke zondag zat hij weer in die kerk. Toen heeft hij er zelf maar een eind aan gemaakt.” Twee vrouwen aan de koffie: „'t Is nu alweer jaren geleden gebeurd maar weet je wat mevrouw K. mij onlangs vertelde? Ze hadden jaren in het westen gewoond en kwamen vanwege een andere baan weer terug in hun oude woonplaats. In hun oude kerk. Maar het kerkelijke klimaat vonden ze er zo verstikkend dat ze kozen voor een evangelische gemeente. Ze hadden slaande ruzie gekregen met hun broers en zusters en niemand heeft zich daarna nog met hen bemoeid. Ze werden praktisch doodverklaard.” Mijn zeer sociaal voelende en altijd voor iedereen klaarstaande buurvrouw tegen mij: „Ik ben goed-katholiek opgevoed weet je. Elke week naar de mis en vaak biechten. Een groot gezin en veel ontzag voor de paus en de pastoor. Mijn moeder werd onder druk gezet om dat grote gezin te krijgen. Ze ging er zelf bijna aan onderdoor. Maar toen wij hulp nodig hadden, gaf de kerk niet thuis. Nu ga ik nooit meer naar de kerk maar ik ben héél gelovig.”

Wilna Smienk-van 't Hul

Terloops

Caroline

Op 25 juni 1993 werden in de binnenstad van Haarlem Caroline en haar vriend door een onder invloed rijdende automobilist geschept. Beiden overleden kort daarna. Ik heb Caroline wel eens gezien, haar ouders ken ik goed. Het verwerken van verdriet is moeilijk. De moeder zette haar gedachten op papier en zo ontstond er een bundeltje, dat het lezen en overdenken waard is. Ik ga het boekje niet bespreken. Dan zou ik hier en daar een kritische opmerking moeten maken en dat wil ik niet. Daar is het geheel te fijn voor. Ik geef gewoon wat door.

„Een zomer, die geen zomer was
ging aan mij voorbij
een zomer die zo donker was
lieve dochter mij

Een gat in mijn herinnering
door een wond zo diep geslagen
mijn dochter is niet meer
verdriet, zo zwaar te dragen”

Caroline werd 25 jaar. Ze hield veel van kinderen en wilde graag zelf moeder worden. Haar moeder richtte de Stichting Het Caroline Kinderfonds op, waaruit ondersteuning aan kinderen wordt verleend. Maar:

„Een ongekend verlangen zwelt
zwelt op uit het diepst van mijn ziel
de pijn die liefde voelen laat
en die mijn lijf te buiten gaat
zwelt op uit het diepst van mijn ziel
— — —
mijn heimwee is zo groot”

Mensen kunnen vaak weinig troost bieden. Daarom:

„zeg niet wat goed is
in nietszeggende woorden
maar laat mij mijn eigen stem verstaan

laat mij in mijn eigen 'tuintje' blijven
laat mij dit verzorgen zoals ik dat wil
laat mij zoeken, laat mij zaaien
laat mij koesteren wat ik wil

laat mij
de enige troost die jij mij kunt geven
of ga een eindje met mij mee op weg...”

Mee op weg gaan met een ander. Dat is navolging van God.
(f 25,- naar banknummer 46.26.22.142 t.n.v. Stichting Het Caroline Kinderfonds te Heusden onder vermelding 'gedichtenbundel'.)

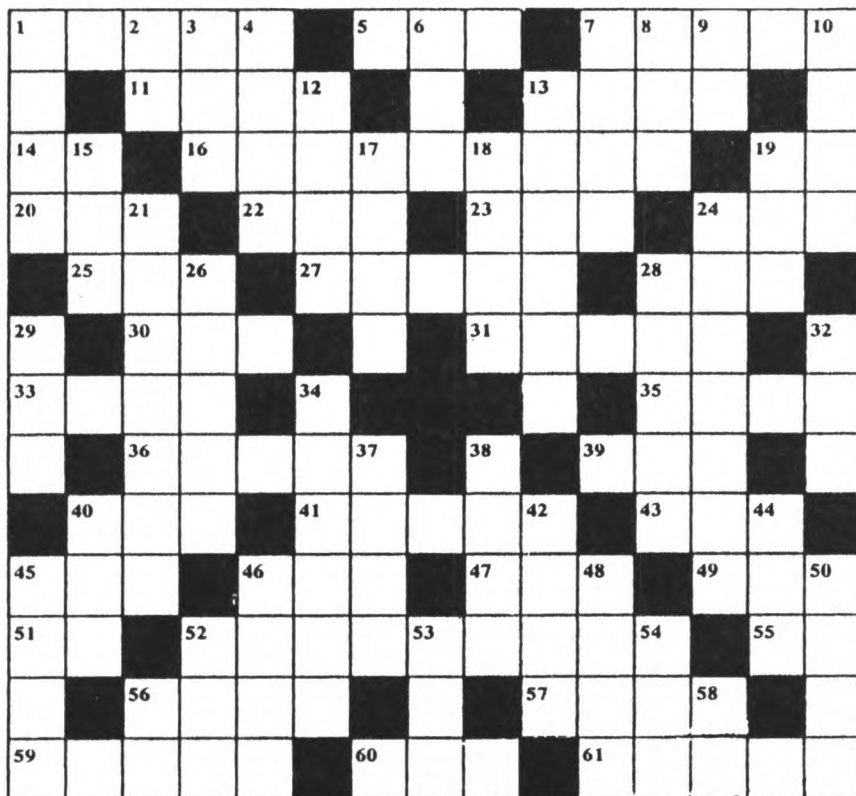
Als je deze kruiswoordpuzzel hebt opgelost, welk woord vormen dan de cijfers 9 1 13 40 11 en 52?

Horizontaal:

1 rijdier, 5 gat in ijs, 7 grond in een kamer, 11 melkklier, 13 vaartuig, 14 volgend op, 16 stoel voor in de tuin, 19 moeder, 20 huisdier, 22 hert, 23 loot, 24 vod, 25 deel van de hals, 27 maat bepalen, 28 deel van de mond, 30 niet vast, 31 getal, 33 iemand die rijk is, 35 drie maal drie is, 36 uit een nalatenschap krijgen, 39 vrouw van Jakob, 40 100 gram, 41 gestreept dier, 43 knaagdier, 45 vervoermiddel, 46 staf, 47 zangstem, 49 jong schaap, 51 afk. Anno Domini, 52 naaldboom, 55 afk. knock out, 56 in de zorgen zijn, 57 niet lelijk, 59 puntige stift met oog, 60 in orde, 61 kleine nek.

Verticaal:

1 deel van de hand, 2 uitroep van pijn, 3 het rijden, 4 huisingang, 6 lokvoer, 7 deel van het been, 8 plezier, 9 oude testament, 12 leren broekband, 13 betalingsbewijzen, 15 niet uit, 17 familielid, 18 deel van de voet, 19 grap, 21 steeds weer, 24 meetlat, 26 richting, 28 inwendig orgaan, 29 niet gebonden, 32 niet rijk, 34 niet ziek, 37 ontkenning, 38 schaaldier, 40 niet jong, 42 overal, 44 deel van een boom, 45 werkkring, 46 kleur, 48 klank in de muziek, 50 heersende smaak, 52 uitgelaten, 53 boom, 54 vermoeid, 56 volgend op, 58 persoonlijk voornaamwoord.

De dominees die in november jarig zijn heten: J. van Atten, 27 november; F.G. Blokhuis, 14 november; A. Boshuizen, 4 november; G. Bronsveld; 15 november; J. Dekker, 20 november; G. de Lange, 30 november; W.J. van der Linde, 16 november; G. Vrooland, 29 november en G.J. Zwarts, 4 november.
Van harte gefeliciteerd!

G. Wijkhuizen-van Vuuren

Ik ben lelijk

„Waarschijnlijk krijgt u in de regel een ander soort brieven, dan de brief die ik nu aan u richt. Ik ben namelijk 27 jaar en ik heb helaas geen vriend, geen man of wat voor een nauwe relatie dan ook. Misschien klinkt het wat bitter en jaloers. Eigenlijk is het dat ook. Vooral als ik u zeg: ze moeten mij niet, want mijn huid is niet mooi glad, mijn neus vind ik te groot en fijne, slanke vingers heb ik ook al niet. Soms ben ik opstandig en scheld – in mijn eigen huis – al die mooie grieten uit. Waarom heeft God de één praktisch alles meegegeven en mij bijna niets?”

Het is waar dat uw brief bepaald niet behoort tot het genre 'dertien in een dozijn', maar daarom hebt u niet minder recht uw pijn op tafel te leggen dan anderen. Ik merk aan het cynisme waarmee u uw brief formuleert, dat daar een grote pijnplek achter zit.

U hebt helemaal gelijk, dat degene die naar 'men' zegt niet zo mooi is, niet zelden op achterstand komt te staan als het op het leggen van relaties aankomt. Wat kan dat een verborgen pijn geven, bijvoorbeeld als je vriendinnen intussen allemaal 'aan de man' zijn en jij bent – naar je eigen gevoel – alleen overgebleven. Ongewild alleen geeft een verdriet, dat je dan probeert te camoufleren, maar soms lukt dit niet... Toch probeer ik een paar opmerkingen te maken, die natuurlijk niet als een toverstaf kunnen gelden, maar misschien kunnen helpen niet in het moeras weg te zinken. Mooi is modieus en wisselvallig. Doe daarvan gerust wat af. Menigeen die dacht, dat mooi ook tegelijk gaaf, trouw en onbaatzuchtig liefhebbend zou zijn, is al op de koffie gekomen. Genegenheid en tederheid hangen gelukkig niet af van de kwaliteit van een schoonheidssalon.

Weet u, ik denk dat u meer kwaliteiten hebt, dan u zelf durft te geloven. En bovendien: een echte relatie moet zich baseren op wat die ander is, en niet op hoe die van buiten oogt. Toen ik jong was, las ik eens van iemand: „Ik hou van jou, niet omdat je zó bent, maar omdat jij het bent.” Dat heb ik altijd onthouden. En wie op die manier op zoek is naar een partner heeft wel degelijk wat te bieden. Probeer u het maar eens in dit licht te zien. Verder denk ik, dat u niet moet zeggen: God heeft mij karig bedeed, want mijn benen zijn te lang en mijn heupwijdte is niet echt jofel. Dus ben ik afgekeurd. Voor wie en door wie? Ons uiterlijk is

niet een rechtstreeks postpakketje uit de hemel dat bij nader inzien karig is. Gelukkig niet. De waarde van u en mij is – ook al denken anderen meer aan de verpakking – vele malen hoger. Zeker in Gods oog. U hoeft uzelf, als het erop aankomt, niet weg te schrijven. We mogen er zeker van zijn, dat onze eigenwaarde niet wordt bepaald door gave huid, rapheid van tong, oogschaduw, verleidelijkheid in kleding enzovoort. Leg niet die maatstaf aan. Durf er maar voor uit te komen, dat u andere criteria hebt om een mens op z'n waarde te schatten. En zo ook uzelf. Denk niet dat u voor God en mensen tweederangs bent. Juist diegenen, die van elke vrouw een venusbeeld eisen, zijn vaak zeer slechte partners. Als een man bij u niet verder kijkt dan uw uiterlijk, kunt u hem trouwens beter kwijt dan rijk zijn. Het is veel waard, wanneer u met uw karaktereigenschappen laat zien dat u een waardevol mens bent. Geef de moed niet op. Heb ik het verkeerd als ik uit uw brief proef, dat u de neiging hebt zich terug te trekken? Misschien bent u wat onzeker geworden. Heus, u bent als schepsel van God teveel waard, dan dat u zich zou afzonderen.

EB-pastor

Dit artikel knipten wij uit het lezenswaardige evangelisatieblad: 'De Elisabethbode'. De E.B. Pastor behandelt op fijnzinnige manier een heel teer onderwerp. Het raakt een ogenschijnlijk onoplosbaar probleem. Toch weet de schrijver van dit stuk deze onderhavige categorie mensen te bepalen bij de rijkdom en de troost van het feit, dat elk individu een creatie van de almachtige God is. En zo komen wij samen terecht bij Psalm 138:9 NB: „Ik loof U die mijn schepper zijt, die met uw liefde mij geleidt., Gij hebt mijn oerbegin aanschouwd, in 't diepst der aarde opgebouwd. Niets blijft er voor uw oog verborgen. Ja, Gij omringt mij met uw zorgen.”

Enschede, O. Mooiweer

Kerknieuws

Beroepen/Intrede/Afscheid

Beroepen: door Breda i.c.m. Rijsbergen: J.J. Arnold te Zoetermeer (2e beroep).

Aangenomen: naar Apeldoorn (2e pred.plaats) J.J. Arnold te Zoetermeer

Bedankt: voor Wormer, Bunschoten/Spakenburg en Breda

i.c.m. Rijsbergen (2e beroep): J.J. Arnold te Zoetermeer.

Overig nieuws Regiovergadering Enschede-Zwolle

Uit het persverslag van de vergadering van Nederlands Gereformeerde Kerken in de regio Enschede-Zuid d.d. 10 oktober jl.:

De vergadering is in Dalfsen gehouden en bij de opening kunnen in het bijzonder de Chr. Geref. predikanten Mijnders en Hilbers (beiden Zwolle) welkom worden geheten. Ten aanzien van de afgevaardigden uit de Chr. Geref. Kerken is afgesproken dat de gemeenten, die in hun plaats een goede samenwerking met hen hebben, bij toerbeurt de plaatselijke CGK uitnodigen.

Door de kerk van Zwolle (I) worden twee notities uitgedeeld en kort toegelicht, één over het omslagstelsel van vaste landelijke bijdragen en een voorstel voor een salarisschaal voor de traktementen van de predikanten. Deze beide zullen in de voorjaarsvergadering aan de orde komen.

De taken bij de examens worden (her)verdeeld: examinatoren bij het toelatingsonderzoek zullen o.a. zijn: ds Dekker voor kerkgeschiedenis en kerkrecht, ds Blokhuis voor dogmatiek en symboliek. Bij het afsluitend onderzoek: ds Mudde voor de visie op de preek, ds De Jong voor de visie op het ambt en de gemeente en ds Venderbos voor de visie op de catechese. De kerk van Enschede meldt dat de voorjaarsclassis van de CGKen een verzoek van de CGK/Enschede om nauw met de NGKen samen te werken heeft goedgekeurd. Dit houdt o.a. een toelating tot elkaars avondmaalstafel in en de mogelijkheid tot kanselruil. De kerk van Deventer maakt melding dat met de CGKerk en de GKVrijgemaakt in Deventer een verklaring is ondertekend waarin een samenvatting wordt gegeven van de samensprekingen, een wederzijdse erkenning van elkaar als gemeenten van Christus en waarin een verlangen wordt uitgesproken tot intenser samenwerken met elkaar.

Tenslotte wordt besloten dat voor 10 april 1997 een buitengewone vergadering zal worden gehouden. Deze zal geheel gewijd zijn aan het omgaan met gemeenteleden die aan de rand van de gemeente leven.

Broeders en zusters in het buitenland

Een groot aantal broeders en zusters,

ingeschreven bij het Contact Orgaan Gereformeerde Militairen en Alleenstaanden (COGMA), verblijft rond kerst en jaarwisseling in het buitenland. Wilt u hen in uw gebed gedenken en, zo mogelijk, een kerstkaartje sturen?

Dit zijn de namen en adressen:

Fam. A. Aalbers

P.O. Box 151

TONBRIDGE

Kent T.N. 11 GXL England

P. Boendermaker

33, Route de Nouzonville apt. 13

08000 CARLEVILLE-NEZIERE

Frankrijk

M.A. Bos

c/o Smit International – Singapore,

Robinson Road

P.O. Box 3750

Singapore 9057

Sld. E.H.T. Bovendeur

751122111

1 (NL/BE) VN Log/T Bat

Transport Compagnie T

Napo 80

3509 VB UTRECHT

Gevobureau

H.H. Predikanten

Napo 880

3509 VP UTRECHT veldpost

C.J. Goossens

Jl. Haur Jaya II 15

BOGAR

Indonesia

G.W. Hartman

Salita Superiore

Di San Rochino 42/1

GENOVA 16122

Italië

ds. P.C. Boelhauer

Napo 861

3509 VP UTRECHT veldpost

Kapt. D.H. Borg

17 (NL) Mech. Bat. GFPI

A-Team

Verbandplaats Pel. KHO

Napo 87

3509 VP UTRECHT veldpost

Fam. B. Bos-Bröker

Heinrich Heinestrasse 40

59581 WARNSTEIN

B.R. Deutschland

W.J. Braun

Marn. 1 Alg. K.V. 064757/69022020

Marine Postkamer Panera

Curaçao
Napo 401
3501 VS UTRECHT veldpost

Lt.Kol. Ph. de Goede
Fregat 18
3904 SC VEENENDAAL

Fam. J. Grimaud-Mietes
La Rambellerie
44290 GUEMENE
Penfao Frankrijk

Fam. P.U. van 't Hoff
Napo 400
3509 VP UTRECHT veldpost

Lt.Gen. P. Huysman
14, Chemin du Vieux Gibet
B-7060 SOIGNIES
België

G.P. Kamp
56-4 Smith Street
3205 SOUTH MELBOURNE
Victoria Australia

Lt.Kol. drs. J.P. Knoester
480313276
1 NL (Mechbat) Ifor
Batstaf
Napo 87
3509 VP UTRECHT veldpost

prof.dr. Ch.B. Krol
Odessa State University
Ul. Petra Velikogo 2
270100 ODESSA
Ukraine

Fam. A. Lourens
Ivory road Shell Rd # 14
GUANA Bay
Sint Maarten Ned. Antillen

Fam. K.D. Huizinga
P.O.-Box 31
Kunp'o City 435-050
Kyonggi Do Rep. of Korea

Mevr. N. Janssen
Rua Frei Diogo de Murca 10
4800 GUIMARAES
Portugal

Mevr. W. Klein
Heisterbachhof
61267 NEU AMSPACH
(bei Frankfurt a.M.)
B.R. Deutschland

S. Kok
Pappelteich 8 D
30539 HANNOVER
B.R. Deutschland

J.M. Louwerse
Caspar Theysstrasse 22
14193 BERLIN
B.R. Deutschland

Mevr. C. Moggré
p.a. Fam. Möller
Horststraße 9
25524 OELIXDORF
B.R. Deutschland

ds. J. Plantinga
460709401
1 (NL/BE) VN Log/T Bat
GV gp. Bat. staf
Napo 80
3509 VB UTRECHT

Mevr. dr. G.S. Rietkerk
Ghinda Hospital
GHINDA
Eritrea

Mevr. A.F. Schutte
Rohrbach Kasern 4938
HUTTWIL
Zwitserland

Mevr. R.D. van de Velde-Kruithof
Rue Armand Wolff 1
6230 VIESVILLE
België

ds. A.C. Verheul
Larikslaan 13
4254 BE SLEEUWIJK

Mevr. Abd. I.K. Mulder
K.I.M.
Postbus 10.000
1780 CA DEN HELDER

R. Rögner-Francke
Jasminweg 8
14052 BERLIN
B.R. Deutschland

Mevr. M. Smilde
Operatie Mobilisatie
m/v Doulos
Postfach 1565
D 74819 MOSBACH
Deutschland

Fam. A. Tervoort
Jalan Lebak Bulus 11/56
CILANDAK
Jakarta Selatan Indonesia

Mevr. D. van Veluwen
Opst Europa Zending 23
Alb. Encouragement Proj.
Lodovik Shllaku 14
P.O.-box 19
TIRANA
Albania

Fam. Vinke
MSK Savaneta
Napo 400
3500 VP UTRECHT veldpost

Mevr. G. Visser
p.a. Fam. Ullrich
Brüder Grimmstraße 3
63526 ERLensee-LANGENDIEBACH
Duitsland

L.C.H. Vogel
Alemannestrasse 13
46395 BOCHOLT
B.R. Deutschland

Mevr. M. Welfing
A.C.T., B.P. 140
9100 BOURID
Tunesië

M. Wiersma
Altes Holz 2
69207 SANDHAUSEN
B.R. Deutschland

Mevr. A. de Wit
C.P. 193
Officiul Postal 1
6200 GALATI
Romania

Mevr. S. Voerman
Mechelsestraat 25-1
3000 LEUVEN
België

Drs. C.A. Vroegop
Ludwigweg 20
33184 ALTENBEKEN
B.R. Deutschland

Mevr. M. Westerveld
Fonteinkruid 3
8265 LL KAMPEN

W. Wijna
72 Churchillstreet
CHILDERS QLD 4660
Australia

Th. Zwaveling
Erikshällsgatan 35-23
151 46 SÖDERTÄLJE
Sweden

Nieuw vrouwenblad van EO: Eva

Na weken hard werken, zo meldt de Evangelische Omroep, is het zo ver: De EO komt, in samenwerking met uitgeverij Het Boekencentrum, met het 0-nummer van het blad Eva. Eva is het enige christelijke vrouwenblad in Nederland en zal maandelijks uitkomen. Het blad Eva is voor de vrouw van deze tijd en belicht vanuit een christelijke levensvisie alle facetten van het leven.

Vrouwen in de primaire doelgroep van 30 tot 55 jaar kunnen in Eva genieten van een keur aan rubrieken. Er worden interviews gebracht en in de rubriek *Het Woord aan het woord* is plaats voor een meditatie vanuit het gezichtspunt van vrouwen in de Bijbel. De eerste uitgave van Eva, het 0-num-

mer, dient als wervingsnummer. Of de EO definitief met het blad doorgaat is afhankelijk van het aantal abonneementen dat de eerstvolgende twee maanden binnenkomt. De abonnementsprijs zal jaarlijks f 49,50 bedragen, EO-leden betalen f 39,50. Eva zal niet in de losse verkoop verkrijgbaar zijn.

Studiedag Evangelische Hogeschool

Nederland voor, tijdens en na de verzui-ling: dat is het onderwerp van de

studiemiddag die de Evangelische Hogeschool op vrijdag 22 november organiseert. *Nederland vóór de verzui-ling* wordt aan de orde gesteld door ds J. Zwemer, dr G. Abma spreekt vervolgens over *Van Reveil naar verzui-ling* en dr W. Fieret sluit af met *Ontwikkelingen na de Tweede Wereldoorlog: herstel, ontzuiling en postmodernisme*.

Opgeven kan via de EH, 033 4621731 bij mevr. N.M. Verboom.

DANKBETUIGING

*„Want wie tot zijn rust is ingegaan, is ook zelf tot rust gekomen van zijn werken.”
Hebr. 4:10*

Na het plotselinge overlijden van mijn lieve man

FRANS VELTMAN

hebben heel veel mensen het grote verdriet met mij gedeeld. Ieder die dat op welke wijze dan ook gedaan heeft, wil ik oprecht bedanken. Uw medeleven heeft mij bijzonder getroost en gesterkt. Bovenal dank ik mijn hemelse Vader, de grote Trooster. Op Zijn beloften, die Frans grond onder de voeten gaven, mag ook ik blijven hopen.

Ik had u graag allen persoonlijk willen bedanken, maar dat is mij door het overweldigende medeleven, niet mogelijk.

Annie Veltman-Nies

Kampen, oktober 1996

ngi

De Stichting Nederlands Gereformeerd Jeugdwerk doet brochures in de aanbieding!

Ze kosten f 2,50 per stuk. Per tien exemplaren f 20,00. Voor verzending wordt f 2,50 gerekend.

Bestellen door onderstaande bon gefrankeerd te retourneren aan: Verkenning, Wittgensteinlaan 347, 1062 KJ, Amsterdam. Bestellen kan ook telefonisch (0206153770) of per giro-overschrijving (Giro 3636216).

- 2 Het Gebed – ds M.R. v.d. Berg
- 5 Blijven bij de genade (Handelingen) – ds G. v.d. Brink
- 6 Maleachi – D. v.d. Molen, P.C. van Wijk e.a.
- 11 Verbonden met Hem – ds M.R. v.d. Berg
- 12 Vreemdelingschap – ds J. Bouma e.a.
- 15 Toekomstverwachting – ds J.H. Veefkind
- 17 Hij is het die komen zal (Mattheus) – ds W. Janse
- 18 Abraham – ds M.H.T. Biewenga
- 20 Hoe lezen we de bijbel – ds M.R. v.d. Berg
- 21 Door Jezus genezen (Lucas) – ds R. Brands
- 22 Wegwijzers – J. van Dam e.a.
- 23 Psalmen – ds H.J. v.d. Kwast
- 24 Licht der Wereld – ds J.M. Mudde
- 25 Wachtend op de Heer (Thessal.) – ds L.G. Compagnie
- 26 Jona, profeet tegen wil en dank – ds P. Kurpershoek
- 28 Zeker Weten, over twijfel en zekerheid – diverse auteurs
- 29 Samen vieren, samen leven – ds P.J. Krol

Ja, zend mij de volgende brochure(s) (nummer en aantal vermelden):

naam: adres:

postcode: woonplaats:

wat wij graag willen doen:

**Financiële
adoptie
van
kinderen**

**In een tehuis
voor f 65,--
per maand**

**In een
dagcentrum
voor f 30,--
per maand**

**Bel ons nu!
0529-
455907**

stichting

redt een kind

Papaverstraat 19, 7731 VS Ommen, Tel. 0529-455907
Postbank: 1599333 inv Stichting Redt een Kind te Ommen
Bank: ABN/Amro te Doorn rek. nr. 37.73.32.860